І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНСоюз: HEnderson 5-8740
Тел.: з Ню Йорку: BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXIX. Ч. 60. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК П'ЯТНИЦЯ, 30-го БЕРЕЗНЯ 1962 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, MARCH 30, 1962 No. 60. VOL. LXIX.

НОВИЙ ДОГОВІР В СТАЛЕВІЙ ІНДУСТРІЇ ПЕРЕДБАЧАЄ ПОЛІПШЕННЯ УМОВИН ПРАЦІ

ЗАГАЛЬНА ПІДВИШКА ПЛАТЕНЬ ПЕРЕДБАЧЕНА АЖ ПІСЛЯ ОДНОРІЧНОГО ІСНУВАННЯ ДОГОВОРУ

Вашинґтон. — З Питсбурґа повідомили 28-го березня, що там вдалося прийти до порозуміння між представниками 12-ох сталеварень і спілки Об'єднаних Сталеварів Америки, яка об'єднує 450 000 робітників, в справі продовження контракту про працю на два роки. Це тимчасове порозуміння, яке дає сталеварам в першому році існування майже 10-центові від години праці поліпшення їхнього матеріяльного становища у формі різних так званих „бенефітів", а про збільшення самої заробітньої платні мають переговорювати аж за рік. Підкреслюють те, що порозуміння в сталевій промисловості настало на три місяці перед закінченням контракту (30-го червня ц. р.), і це вважається за добрий знак для економіки ЗДА і за великий успіх президента Кеннеді і секретаря праці Артура Ґолдберґа, які весь час дбали про те, щоб не дійшло до страйку, в цій ключевій промисловості країни, і щоб сталеварні, в очікуванні можливого страйку, не поробили великих запасів сталі, що пізніше, після заключення договору, мало б злий вплив на продукцію сталі, бо сталеварні мусіли б зменшувати продукцію і звільняти робітників із праці. Переговори почалися були 14-го лютого, але 2-го березня їх перервали, бо не було жадних успіхів. 7-го березня Президент вислав депеші до представників обидвох сторін, і розмови почалися 14-го березня, а 28-го березня дійшло до основного порозуміння. Сталевари дістали довші платні вакації, поліпшену пенсію і забезпечення праці, що має велике значення в сталевій промисловості, де є поважне число безробітних. Умови порозуміння мають бути затверджені 34-членною виконною радою і 170-членним комітетом цін. Ці органи збираються на наради в суботу є год. 10-ій, і 11-ій перед полуднем. і вони вирішать долю того порозуміння, яке заключено між представниками обидвох сторін. Покищо не є відомо, чи цей новий договір спричинить звишку ціни сталі, але в урядових колах називають порозуміння в сталевому промислі таким, що не є „інфляційним", бо збільшення матеріяльних прибутків робітників є можливе в межах зросту продукційности, яке не мусить спричиняти зріст цін на товар. Покищо представник сталеварень Р. Конрад Купер склав обережну заяву про головні засади порозуміння, бо залишаються ще до обговорення численні проблеми, які будуть вирішені на загальних переговорах, а пізніше між представниками окремих сталеварень та місцевих відділів спілок сталеварів. Иде тут про так звані не фінансові справи, про умови праці, перерви на відпочинок і т. п., які під час попередніх переговорів в 1959-му році грали важливу ролю і були найповажнішою причиною до страйку. Але можна сподіватися, що вдасться ці проблеми розв'язати, коли робітничі спілки і сталеварні діють в дусі побажань Президента, щоб було мирне вирішення спору в сталевому промислі, від якого залежать численні інші промисловості і ціла економіка країни. Порозуміння в Питсбурґу скріпило значення Дослідчого Комітету Людських Взаємин. який був заснований в 1960-му році після попереднього страйку, і який вивчає проблеми в сталевій промисловості та дбає про те, щоб всякі непорозуміння розв'язувати мирним шляхом.

Деякі лікарі підтримують медичну допомогу в рамках соціяльного забезпечення

Вашинґтон. — Група лікарів, що нараховувала понад 40 осіб - делеґатів із різних місцевостей ЗДА, відвідала президента Кеннеді в Білому Домі і заявила, що вона підтримує урядовий проєкт про те, щоб старші особи мали медичну допомогу в рамках соціяльного забезпечення. Президент заявив, що ці лікарі належать до „найвизначніших членів лікарської професії", і тому він вірить, що їх становище переконає й інших лікарів в тому, що найкраще можна розв'язати проблему медичної опіки над старшими особами в рямках такої організації, як соціяльне забезпечення. Президент сподівається, що Конґрес на цій сесії позитивно вирішить цю справу. Директор Ріп Ван Вінкел клініки в Гудсоні, Н. И., д-р Колдвелл Б. Ессестин заявив в імені цілої групи таке: „Ми переконані в тому, що система соціяльного забезпечення, — це найпрактичніший і найздоровіший спосіб фінансування опіки ад здоров'ям для більшости людей старшого віку". Д-р Мартин Ґудман, професор лікарської хемії в Ореґонському університеті, признав, що поважна меншість є за урядовий проєкт. Інші лікарі повинні зробити те саме.

В АМЕРИЦІ

● **З Вашинґтону** повідомляють, що ті численні подарунки, які дістала пані Кеннеді під час своєї подорожі до Індії і Пакістану, привезуть до столиці військовими літаками, які мали летіти до ЗДА. Пані Кеннеді дістала різні дарунки, від індійської самопрядки починаючи аж до пакістанського коня включно. І цього коня привезуть літаком до Вашинґтону. Пізніше мають вирішити справу власности цих презентів, бо закон і звичай в цій справі не є виразні. Президент мав би просити Конґрес, щоб дозволив пані Кеннеді затримати ці дарунки.

● **Державний департамент** видав новий звіт про збройні сили Кубинського диктатора Фіделя Кастра, зорганізовані і розбудовані за допомогою головним чином Чехословацької Республіки. Всі збройні сили Куби виносять 300,000 вояків; від 150 до 250 танків, від 50 до 100 гармат, від 500 до 1000 польових гармат, стільки ж само протилетунських гармат, 500 моздірів та 200,000 дрібної зброї.

● **З Ляс Веґас, Невада,** повідомляють, що там дістав розвід 34-річний нерідний брат пані Джан Ф. Кеннеді — Гю Додлі Окінклосс від своєї жінки Аліс Лайон Окінклосс, яка оскаржувала його в тому, що жорстоко з нею поводився під умовим оглядом. Вже давніше суд вирішив матеріяльні справи між цим подружжям, яке одружилося було 1-го лютого 1958-го року і мало трирічні двійнята — хлопчика і дівчинку. Г. Д. Окінклосс є сином вашинґтонського бровкера, який є одружений із матір'ю пані Кеннеді і є її вітчимом.

● **Генерал - поручник** Леслі Ґровс видав книжку про те, як під час другої світової війни працював так званий „Проєкт Манґеттен", який працював над винаходом атомової бомби. Ця книжка називається „Тепер це вже можна виявити", і в ній говориться про те, як після німецької капітуляції американці і комуністи змагалися в тому, щоб якнайбільше захопити тих німецьких науковців, які працювали над винаходом німецької атомової бомби.

ПЕРЕГОВОРИ В СПРАВІ СТАЛЕВОГО КОНТРАКТУ

Р. Конрад Купер (зліва), головний репрезентант сталевої індустрії в переговорах в справі підписання нового договору із спілкою сталеварів дивиться, як президент цієї спілки Дейвід Дж. МекДоналд читає текст комунікату для преси про вислід переведених переговорів.

Сенатор Гомфрі про атомову війну внаслідок випадку

Ляс Веґас, Невада. — Сенатор - демократ Гюберт Г. Гомфрі, промовляючи на річних зборах Американського Фармацевтичного Товариства, заявив, що ті країни, які мають зброю, повинні відбути окрему конференцію, на якій вирішили б, яким-способом треба охоронити людство перед випадковою атомовою війною. На думку сенатора Гомфрі конференція повинна відкритися в рямках Організації Об'єднаних Націй. Недопустити до атомової війни внаслідок помилки в розрахунках, казав сен. Гомфрі, вимагає цілої серії окремих військово-політичних рішень і заходів, і ця справа не може бути вирішена в рямках загального договору про зменшення зброєнь і заборону атомової зброї". Гомфрі гадає, що СССР не є готовий до війни, і тому він її не почне тепер, але китайські комуністи є настроєні більше войовничого.

Корпус Миру — це провідна зброя в холодній війні — конґресмен Медден

Вашинґтон. — Палатна Комісія Правил ухвалила видати в новому бюджеті $63 мільйони на Корпус Миру. Під час дискусії майже всі промовці з похвалою висловлювалися про працю цього корпусу. Конґресмен - демократ Рей Дж. Медден заявив, що Корпус Миру, — це провідна зброя цієї країни в міжнародній холодній війні проти комунізму. Він казав, що видатки на цю зброю є дуже малі в порівнянні з видатками на інші воєнні програми, які коштують більйони долярів. Інші промовці заявляли, що вони є прихильниками цього Корпусу, хоч початково мали до нього застереження. В цьому році видатки на Корпус Миру виносили тільки $30 мільйонів, а у фінансовому році 1962-1963 бюджет цього Корпусу становить — $63 мільйони.

Інститут д-ра Ґеллупа передбачає перемогу демократів у виборах

Вашинґтон. — Інститут публічної опінії д-ра Ґеллупа переревів загальне опитування серед виборців і ствердив, що якби тепер відбувалися вибори, то 61 відсоток виборців голосував би за демократів, і тільки 39 відсотків за республіканців. Експерт від виборчої статистики, директор бюра перепису населення, Ричард М. Скеммон, поінформував Білий Дім на основі своїх власних обрахунків, що існують дуже поважні вигляди на демократичну перемогу у ЗДА в листопаді цього року. Скеммон передбачає, що в цьоорічних виборах переможуть знов демократи і збільшать число своїх конґресменів. Він відмовляється подавати, на яке число демократи збільшать скількість своїх конґресменів. Республіканці сподіваються, що їм вдасться збільшити число своїх конґресменів.

Зневажлива карикатура в „Геральд Трибюн" викликала гостру реакцію

Ню Йорк. — З поінформованих джерел подають, що надрукована недавно в місцевому щоденнику „Геральд Трибюн" зневажлива для українців політична карикатура викликала одну з найгостріших реакцій читачів тієї газети, зокрема українців. „Геральд Трибюн" в числі з 22-го березня передрукував з амстердамського „Альґемеен Гандельсбляд" на редакційній сторінці політичну карикатуру „Під сонцем нічого нового", на якій під прапором політичного терору машерують секретна французька армія, ГПУ, Ку-Клукс-Клан Ґештапо та інші і вкінці „Петлюра" та „Махнов". Вже того самого дня, як та провокаційна у відношенні до українців карикатура появилася „Геральд Трибюн" та інші газети були засипані телефонічними протестами, вслід за якими пішли листи. Два з цих листів, один від інж. Волчука, а другий від Вадима Бакума, були вже надруковані в згаданій газеті. Чим більше редакція таких листів дістане тим обережніша вона буде в публікації таких обидливо провокаційних нісенітниць у майбутньому.

Похорон бл. п. проф. Віктора Доманицького відбудеться в суботу 31 березня

Ню Йорк. — Тіло померлого дня 24-го березня ц. р., науковця, агронома і соціолога, проф. Віктора Доманицького буде привезене в п'ятницю 30. березня ц. р. до Ню Йорку літаком з Міннеаполісу, Мінн. і лежатиме в похоронному заведенні Петра Яреми при 7-ій вулиці. В цьому ж заведенні в п'ятницю, о год. 8-ій вечора буде відправлена панахида за спокій душі Покійного. Похорон відбудеться в суботу дня 31-го березня ц. р., о год. 10-ій ранку з похоронного заведення П. Яреми на Український Цвинтар в Бавнд Бруку.

Розпочались наради між ЗДА й СССР про дослідження сферичного обширу

Об'єднані Нації. — В помешканні американської делеґації до Об'єднаних Націй відбулась в минулий вівторок перша ділова нарада представників ЗДА й СССР про спільне досліджування космічних просторів для мирних цілей. З американського боку був д-р Гю Драйден, з совєтського — проф. Анатолій Блаґонравов. Ця перша розмова вчених тривала годину й 20 хвилин, але вони відмовились будь-що виявити про зміст і вислід наради. Наступна має відбутись в приміщенні совєтської місії до ОН. Ці розмови — це наслідок виміни листів між президентом Кеннеді і Хрущовим. Кеннеді запропонував, щоб співпрацювати для осягнення кращих можливостей у передбачуванні погоди, у спільних помірах маґнетичного поля, у здобуванні інформацій від штучних сателітів та в т. зв. сферичній медицині. Американська делеґація в ОН плянує запропонувати, щоб ЗДА й СССР докладно складали свої звідомлення Об'єднаним Націям про всі осяги своєї співпраці у досліджуванні сферичного обширу.

Сформовано тимчасовий уряд Альжиру

Париж. — Проголошено вже прізвища цілого тимчасового уряду Альжиру, який має керувати всіма адміністраційними справами до часу переведення в Альжирі всенародного плебісциту і виборів та покликання на основі їх висліду нової леґальної адміністрації. Цей тимчасовий уряд, за офіційною скромнішою назвою „екзекутиви", складається з 12 членів, між ними 9 арабів і 3 французи. Їх президентом є 50-річний колишній президент автономного альжирського сойму Абдеррахмане Фарес. Найвищу владу в Альжирі має високий комісар Франції Крістіян Фуше. Шість мусульманських членів тимчасового уряду — це члени націоналістично-арабського Фронту національного визволення, а три інші мусульмани — це „невтральні". На всіх 12-х членів тимчасового уряду, як теж на особу його президента — погодились обидві сторони, себто альжирські мусульманські націоналісти і французький уряд. Після переведення виборів владу в Альжирі напевне переберуть арабські діячі, які очолювали й очолюють закордонно - революційний уряд, який довів справу самостійности Альжиру до переможного кінця.

Ізраїльський прокуратор настоює на покарання смертю Адольфа Айхмана

Єрусалим. — Ізраїльський генеральний прокуратор Ґідеон Гавзнер рішуче спротивився внесенню д-ра Роберта Серваціюса, оборонця нацистського злочинця Адольфа Айхмана, щоб цього останнього перевезти до Західньої Німеччини, яка — твердив Серваціюс — має єдину леґальну юрисдикцію над Айхманом. Адольфа Айхмана засуджено 15 грудня мин. року на смерть на шибениці і минулого тижня оборонець Айхмана арґументував перед Найвищим Судом відклик від того засуду. Ґідеон Гавзнер заявив, що ні одна країна у світі не має таких прав судити Айхмана, як саме Ізраїль. Сам Айхман — казав він — втік з Німеччини і цим відхилився від її юрисдикції, а в Арґентині жив він під фальшивим прізвищем. Зрештою, прокуратор вказав на факт, що ані Західня Німеччина ані Арґентина не жадають перевезення туди Айхмана і не протестують проти ізраїльського суду над Айхманом. Прокуратор ствердив теж, що Айхман не був причетним до масового винищування жидів, як громадян окремих держав, тільки саме як жидів, членів жидівського народу. 18 різних держав були охоплені злочинами Айхмана, казав він, але ні одна з них не має більших прав юрисдикції над Айхманом, як Ізраїль. Прокуратор вимагав відкинути відклик Айхмана і виконати на ньому засуд смерти.

Пані Кеннеді була на обіді в королеви Єлисавети

Перша леді ЗДА, дружина президента Кеннеді, запрошена королевою Єлисаветою II на обід в Букінґемській палаті виходить, готова до від'їзду, з дому своєї сестри княжни Радзівіл у Лондоні.

Лондон. — Жаклін Кеннеді, дружина Президента, була в минулу середу на обіді в королеви Єлисавети II. На тому обіді було взагалі тільки 12 гостей, між ними прем'єр Геролд Мекміллен з дружиною та американський амбасадор Дейвід Брус з дружиною. Пані Кеннеді викликала своєю появою в короткій дорозі автом від дому своєї сестри, княжни Радзівіл, до Бюкінґгем - палацу — сенсацію серед численних прохожих. Прохожі і навіть будівельні робітники вздовж тієї короткої дороги приязно вітали паню Кеннеді. Вона мала на собі весняний червоний вовняний костюм, чорний капелюх, чорні черевики й чорну торбинку та шнурок зелених смараґдів на шиї. Пані Кеннеді прибула до Лондону в понеділок, закінчивши 15-денну подорож по Індії і Пакістані. З Лондону вернеться до Вашинґтону.

АРМІЯ ПЕРЕВЕЛА ЗБРОЙНИЙ ПЕРЕВОРОТ В АРҐЕНТИНІ — ФРОНДІЗІ СКИНЕНИЙ

Буенос Айрес. — Збройні сили в Арґентині перевели вночі з середи на четвер 29 березня ц. р. безкровний збройний переворот. Після того, як військо обсадило всі державні будинки і радіо, ген. Рауль Поґґі, командант арґентинської армії, проголосив повідомлення, що „президент держави скинений, — ця подія остаточна й невідклична". Тимчасовим новим головою арґентинської держави став президент сенату Хозе Марія Ґідо, конституційний наступник президента, тому, що в Арґентині нема виборного заступника президента. Президент Артуро Фрондізі до останньої хвилини відмовлявся добровільно зректися свого становища. Ще в середу вечером Фрондізі від'їхав з державного палацу до приватної резиденції на передмісті Буенос Айресу, заявивши, що він „зберігає надалі своє рішення залишитись в урядуванні". Хозе Марія Ґідо є близьким приятелем Артура Фрондізі і спершу відмовлявся зайняти його місце, але згодом дав переконати себе, що це лежить в найкращому інтересі Арґентини, бо не порушує конституційного порядку щодо наступництва влади. Рішення силою відсунути Артура Фрондізі з президентури прийнято на довгій нараді керівних військовиків та політичних лідерів. На тій нараді був приявний також емеритований генерал Педро Арамбуру, який став був тимчасовим президентом Арґентини після відсунення диктатора Хуана Перона від влади. В Буенос Айрес кружляли поголоски, що Артуро Фрондізі і військовий секретар Розендо Фраґа, який не приєднався до рішення командантів армії, фльоти і летунства, арештовані та що вони будуть перевезені до тієї самої в'язниці, де свого часу перебував Хуан Перон, поки дозволено йому виїхати на вигнання до Еспанії. Теперішня криза в Арґентині є безпосереднім наслідком парляментарних і губернаторських виборів з 18 ц. м., в яких пероністи здобули 35% всіх голосів та, між іншим, шість губернаторських становищ. Керівні військові чинники, які відсунули були диктатора Перона від влади, рішуче спротивились можливості його повороту. На їх вимогу, Артуро Фрондізі уневажнив ті вибори та призначив камандантів місцевих військових гарнізонів губернаторами провінцій, де обрано пероністичних кандидатів. Один із тих губернаторських переможців пероністів, Андрес Фрамінi в провінції Буенос Айрес, проголосив заяву, що „реакційні кола" доказали знову, що вони можуть боронити свої позиції тільки при користуванні фізичною силою. Зрештою, в Арґентині повний спокій.

У Тант передбачує зменшення збройної сили ОН в Конґо

Об'єднані Нації. — Генеральний секретар Об'єднаних Націй У Тант заявив, що коли до кінця травня ц. р. значно не поправиться фінансова ситуація Об'єднаних Націй, то він запропонує зредукування міжнародного війська в Конґо. Генеральна Асамблея рішила випустити бонди ОН на суму 200 мільйонів дол. До цього часу 20 різних членських країн ОН зголосили готовість закупити бонди на збірну суму дол. 49,515.000. ЗДА закуплять, мабуть, бонди на суму дол. 25 мільйонів та збільшать ту квоту в залежності від розпродажу їх іншим країнам, але не вище 75 мільйонів. Таким чином Об'єднані Нації сподіваються дістати коло дол. 125 мільйонів, але ця сума не зможе ще в цілості санувати дуже поганого фінансового стану ОН.

Народне зібрання у Пейпінґу відбувається за закритими дверми

Гонґ Конґ. — Згідно з повідомленнями, одержаними з комуністичного Китаю, в Пейпінґу радить комуністичне Народне Зібрання, що є установою подібною до Верховного Совєту СССР і відіграє ролю комунокитайського парляменту. Згідно з комунокитайською конституцією, сесія цього Народного Зібрання мала відбутися ще в 1961-му році, але з ближче невідомих причин її відкладено до 5-го березня ц. р. а потім відсунено знову вже до 27-го березня ц. р. Відбувається ця сесія не тільки за закритими дверми, але теж в повній таємниці: закордонних кореспондентів на засідання Народного Зібрання не допускають і ніяких повідомлень про хід нарад цього зібрання в комуністичній пресі не подають. В цій одинокій за останніх два роки сесії бере участь понад 1 000 депутатів. В першому дні нарад цього Зібрання, у вівторок дня 27-го березня з головною звітною доповіддю виступав комунокитайський прем'єр Чу Ен-лай. Беруть участь в нарадах теж Мао Тсе-тунґ, провідник комуністичної партії Китаю і Лію Шао-чі, комунокитайський президент. Головною темою нарад має бути важка господарська ситуація країни.

У СВІТІ

● **Китайські комуністи** називають на своїх партійних зборах по всьому терені Китаю Нікиту Хрущова „ревізіоністом, опортуністом і сектантом". Повідомляє про це „Савт Чайна Морнінґ Пост" в Гонґ Конґу, покликаючись на відомості від китайських втікачів.

● **Совєтські композитори,** які раніше мусіли прославляти „ясне сонічко" Сталіна, тепер мусять прославляти Хрущова за скасування „культу особи". Композитор Юрій Шапорін заявив на з'їзді музик і композиторів у Москві, що скасування „культу особи" додатньо вплинуло на музичну творчість в СССР і що мусять бути за те вдячні „батькові народу" Нікиті Хрущову.

● **Французький уряд** заповів, що внаслідку закінчення війни в Альжирі з мусульманськими партизанами буде скорочений час обов'язкової військової служби. Тепер вона триває 27 місяців, до кінця цього року буде зменшена до 24 місяців, а в першій половині 1963 року зменшиться до 18 місяців.

● **Західньо - берлінські студенти** зорганізували були зараз після здвигнення комуністами внутрішньо - берлінського „муру ганьби" фіктивне „Подорожне бюро", яке займалось фальшуванням довідок, будуванням підземних тунелів та придумуванням всяких інших способів, що помагали б східнім берлінцям втікати на Захід. Вони помогли таким чином коло 600 особам втекти до Західнього Берліну. 146 втікачів комуністи перехопили. Всі ці заходи студентів виявлено тепер тому, що комуністи ступнево затикали всі ті щілини й остаточно унеможливили дальшу втечу.

● **Високий комісар Об'єднаних Націй** для справ втікачів із централею у Женеві заявив, що найактуальнішим його клопотом є переселення 250.000 арабських втікачів, які втекли з Альжиру до сусідніх арабських країн — назад до їх батьківщини.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Передплата: На рік — $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25. — В Джерзі Сіті і закордоном: — На рік $14.00; на пів року $7.50; на три місяці $4.00. — Для членів У. Н. Союзу, чоловіків і жінок, — 65 центів місячно. — За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J

Плянова політика

Проголошена в „Сатартей Івнінг Пості" з датою 30-го березня ц. р. стаття Стюарта Олсопа „Велика стратегія Кеннеді", зладжена на основі розмов цього публіциста з Президентом і його дорадниками, викликала голосний відгук в американській та чужинецькій пресі. Як звичайно буває, найбільшу увагу в тій статті звернули на себе місця, які пахнуть сенсацією, — у даному випадку ствердження, що президент Кеннеді „спокійно відкинув" обидві успадковані ним основні політично - військові доктрини: що кожна майбутня війна буде війною атомовою і що ЗДА ніколи перші не вживуть атомової зброї. Але поважне й сутнє значення статті Олсопа не в такій чи іншій політично - військовій доктрині, а в тому, що саме Ослоп виявляє про ставлення президента Кеннеді до Москви і як виглядає плянування політики З'єдинених Держав супроти комуністичного імперіялізму

Олсоп доказує, що не мав слушности Джеймс Рестон, який свого часу схарактеризував Джана Ф. Кеннеді, як тактика, що веде політику тільки з дня на день, достосовуючи її до актуальних подій та обставин. Довідуємося, що на Президента глибоке й гнітюче враження справила промова Хрущова з 6-го січня 1961-го року. Вже у цьому році звелів він знову пред'явити собі докладне звідомлення з тієї промови. Як відомо, у тій промові Хрущов з цинічною одвертістю представив плян завоювання світу — етапами, забиранням „по кусневі" одної країни за другою, послуговуючись підривною акцією і так званими „визвольними війнами", себто комуністичними партизанками. Другим засобом для здобуття влади у світі Хрущов вважав перевищення Заходу промисловою і сільсько - господарською продукцією в комуністичних країнах. Кеннеді взяв собі глибоко до серця ту хрущовську програму угроблення вільного світу і почав основне плянування — як тій програмі протиставитись, як унеможливити її реалізацію.

У цьому плянуванні допомогли Президентові такі події: Поперше, його розмова з Хрущовим у Відні. Президент заявив Олсопові, що він наполегливо переконував Хрущова в тому, що ніякого порозуміння між Сходом і Заходом не може бути, поки Совєти підтримуватимуть комуністичні заворушення, підривну роботу та партизанки в різних пунктах світу. Хрущов не поступився в цьому пункті ані на цаль і цим переконав Кеннеді, що комуністична підривна робота у світі — не пуста річ, а реальна загроза втрачати одну країну за другою в користь комунізму. Також приклад Куби, Ляосу і В'єтнаму переконав Кеннеді, що в боротьбі проти комуністів в усіх тих трьох країнах неможливо вжити атомової зброї, та й ніхто ніколи такого не радив. Логічно вийшли з того два висновки: треба мати таку сильну відплатну атомово - ракетну зброю, щоб Совєти знали, що атомова війна означатиме для них знищення, і що треба водночас мати таку сильну й рухливу, пристосовану до партизанського способу війни суходільну армію, яка унеможливила б большевикам забирання вільного світу „по кусневі", одної країни за другою.

Внаслідок цього вже за короткий час адміністрації Дж. Ф. Кеннеді збільшено військовий бюджет на $9 блн., збільшено бойову суходільну армію з 11 до 16 дивізій і переведено протипартизанський вишкіл спеціяльних військових з'єднань. Водночас Кеннеді наполягає на затісненні господарських взаємин з Спільним Господарським Ринком задля економічного здвигу цілого Заходу.

Олсоп потверджує, що Білий Дім більше і глибше розуміє суть большевизму та небеспеку з його боку для вільного світу, аніж це думають скептики. Порівнюючи ліберально - угодівські та капітулянтські статті із статтею Олсопа, людина набирає довір'я до політичної мудрости дійсних керівників Америки.

Ще одна перебудова

Будівництво комунізму в Совєтському Союзі, особливо з часу, коли до влади прийшов Нікіта Хрущов, можна визначити, як безупинну перебудову компартійного і державного апарату в різних ділянках господарського життя. З великим шумом і реклямою перебудовано свого часу цілу економіку Совєтського Союзу в скомпліковану систему т. зв. економічних районів, внаслідок чого створено ще один велетенський бюрократичний апарат т. зв. раднаргоспи. Через кілька років, уже в 1962 році, раптом виникла потреба перебудови цієї системи, і існуючі економічні райони „укрупнено", а для них встановлено нові „керівництва".

Перейшла в стадію перебудови також започаткована Хрущовим широка акція для поліпшення керівництва сільським господарством. Після п'ятиденних нарад березневого пленуму ЦК КПСС із двома доповідями Хрущова і прийняття цим пленумом 9-го березня ц. р. постанови „Про сучасний етап комуністичного будівництва і завдання партії по поліпшенню керівництва сільським господарством", совєтська преса опублікувала 24-го березня ще одну постанову „Про перебудову управління сільським господарством", прийняту спільно Центральним Комітетом КПСС і Радою Міністрів СССР 22 березня ц. р.

Ця друга проголошена тепер постанова дуже характеристична для совєтської політики перебудовування. Вже на самому її вступі стверджується, що „існуюча структура управління сільським господарством не відповідає зрослим вимогам . . . і потребує корінної перебудови". Далі, всупереч усьому тому, що совєтська пропаганда кричала про „прецизність" совєтської адміністрації, в постанові підкреслюється, що „в країні по суті нема органу, який би по-справжньому управляв сільським господарством, займався організацією виробництва і заготівель". Далі довідується читач цієї постанови, що перебудова керівництва сільським господарством вже була попереджена „певною роботою по перебудові сільсько - господарських органів", що „реорганізовано міністерство сільського господарства", заготівельний апарат і таке інше.

Але, як виявляється, ця реорганізація не захопила сфери самого виробництва, питання „безпосереднього керівництва колгоспами і радгоспами". Тож для здійснення перебудови і в цьому напрямку встановлюється ряд скомплікованих заходів, зокрема творення нової широченної системи „колгоспно - радгоспних або радгоспно - колгоспних управлінь", спеціяльних „комітетів по сільському господарству" в областях, краях і автономних республіках, таких же комітетів по союзних республіках і такого ж комітету, уже центрального, в союзному маштабі. В зв'язку з творенням усіх цих управлінь і комітетів мають бути зліквідовані по автономних республіках окремі міністерства сільського господарства і міністерства або управління радгоспів, а в союзних республіках — міністерства заготівель, головні управління і міністерства радгоспів і т. д. Коротко кажучи, буде перевернена догори дном уся існуюча досі система сільсько - господарського керівництва, з тим, що водночас постане безліч нових установ, бюр і посад. Вся перебудова забере напевно кілька місяців, а якщо йде про „добровольців", охочих працювати на нових посадах, то вони, як заявив Хрущов, вміють уже пристосовуватися, „відгукуватися на заклики партії, одержувати підйомні — тобто виплати на подорожі, — а потім на ті самі підйомні вертатися назад і чекати наступного заклику партії".

З існуючої господарської кризи большевикам з допомогою цих заходів ледве чи поведеться вилізти. Перебудова апарату не направить дотеперішньої безгосподарности, не примусить землі родити, не додасть людям охоти працювати над збільшенням урожаїв.

КОНҐРЕС ЦІКАВИТЬСЯ КОСМОСОМ

22-го березня ц. р. в Конґресі обговорювано справу, яку ще кільканадцять років тому висміяли б американські законодавці як виплід фантазії учених, відірваних від дійсности.

Палатна Комісія в справах наук і астронавтики, під проводом конгресмена - демократа з Каліфорнії Джорджа П. Міллера, відбула спільне засідання з 12-ма визначними науковцями, які творять її дорадче тіло в наукових і технологічних проблемах.

З-поміж науковців виступали перед тією комісією такі визначні фахівці в ділянці дослідження всесвіту, як директор дослідної астрономічної стації в Джорелл Бенку в Англії сер Бернард Ловелл і геохемік Каліфорнійського Технологічного Інституту — д-р Гаррісон С. Бравн.

Темою дискусії була проблема, яка щораз більше цікавить людей: чи існує органічне життя на плянетах інших соняшних систем?

Загальна відповідь науковців була така, що життя на тих далеких плянетах можливе. Але одночасно науковці вважають, що нав'язати хоч би й радіовий контакт із тими істотами — річ виключена.

Науковці з гумором заявляли, що і на тих далеких плянетах, мабуть, довго сушили б собі голову перед тим, як асиґнувати величезні кошти на побудову могутніх радіонадавачів, які мали б висилати сиґнали в наш соняшний світ або в інші соняшні системи, бо ж ті сиґнали можуть досягнути цілі лише за кілька мільйонів років, якщо взагалі досягнуть.

Сер Бернард Ловелл твердив, що з астрономічного становища є можливість існування органічного життя на плянетах, які кружляють довкола своїх сонць у мряковинні так званого „Чумацького Шляху" (Молочної Дороги). Він заявив, що принаймні 4% з більйонів зір у всесвіті мусять мати такі плянети, на яких може розвинутися життя.

Ця справа, заявив англійський науковець, є по суті не астрономічною, а біологічною проблемою. Позитивним доказом цього є те, що в деяких метеоритах, які прибули до нас з далеких космічних просторів, знайдено біохемічну субстанцію. Дальший доказ могли б ми мати тоді, якби знайшли біологічні сліди життя на плянетах нашої соняшної системи — Марсі і Венері.

Сер Ловелл поставив під сумнів наукову вартість „ловлення сиґналів" з інших світів, як це робили працівники Крайової Радіової Астрономічної Обсерваторії в Ґрін Бенку, у Вест Вірджінії. Щоб мати в цьому напрямі успіх, треба дуже дорогих радіотелескопів і дуже довгого часу спостережень. Жадна країна не може дозволити собі на такий люксус. Коли б вдалося прийти до порозуміння в справі загального роззброєння, — заявив сер Ловелл, — тоді можна було б для цієї цілі використати потужні військові радарові прилади.

Д-р Бравн заявив, що проблема існування органічного життя поза нашою Землею — „одна з дуже важливих", і вона цікавить всіх людей. Він вважає, що життя — „дуже поширений товар у всесвіті". Але важко виявити його познаки на далеких плянетах, і Конґрес не зможе призначити таких великих фондів, які потрібні для дослідів в цій ділянці.

Віддаль від інших соняшних систем до нашої соняшної системи така величезна, що світло від них досягає Землі за мільйони років. Можна тільки думкою залетіти туди, і тому, як гадають визначні науковці, людина ніколи не дістанеться до тих плянет-сонць, які погідної ночі своїм світлом дають нам знак про своє існування.

Студенти в Португалії — проти режиму Салязара

Лісбона. — Коли студенти університету в Лісбоні приготовлялись до щорічного традиційного „ярмарку", пов'язаного з мітінгом, спортовими змаганнями, бенкетом і промовами, португальські власті заборонили це й на терен університетських забудувань в'їхали змоторизовані поліціянти із автоматами та пожежні вози. Тоді 7.000 студентів загрозили страйком і демонстраційним походом. Університетський сенат зійшовся на надзвичайне засідання всіх професорів і всього взагалі педагогічного персоналу і всі одноголосно стали по стороні студентів. Ректор університету, колишній віце - прем'єр д-р Марсельо Сетано поїхав негайно до прем'єра Салязара і вживав різних інших інтервенцій проти міністра освіти, реакційного політика д-ра Мануеля Льопез де Альмейди та проти розпорядків поліції. В три дні згодом названий міністер відкликав заборону та погодився, щоб оті студентські святкування відбулись 7 квітня ц. р. Португальські інтелектуальні кола підтримують опозиційно до теперішнього диктаторського режиму Салязара настроєних студентів. Ректора університету в Лісбоні д-ра Марсельо Сетано вважають за найповажнішого кандидата на наступника Салязара на становищі прем'єра Португалії.

Індекс цін збільшився на 0.3 відсотка і становить 104.8

Вашингтон. — Департамент праці повідомив, що індекс цін на товари щоденного вжитку в місяці лютому цього року виносив 104.8 відсотка в порівнянні з пересічними цінами в 1957-1959 роках, а в порівнянні з такими цінами з 1947-1959 років він виносив би 128.6 відсотка. В порівнянні з місяцем січнем ц. р. лютневий індекс був на 0.3 відсотка більший. Впродовж попередніх 4-ох місяців індекс цін був без змін. З урядових кол заявляють, що оце збільшення індексу цін настало внаслідок того, що подорожчали харчі, бо на Флориді і в південних стейтах була гостра зима та несприятлива погода. Сподіваються, що в найближчому місяці не буде збільшення індексу цін, і що не почнеться новий рух до девальвації доляра. Подорожчали свіжі овочі на 3 відсотки, те саме сталося з свіжою городиною.

ПОЧАТОК МИРУ ЧИ НОВОЇ ВІЙНИ?

Париж. — Перемир'я підписане і офіційно проголошене двома сторонами. Ген. де Голь говорив з Парижу, Бен Хедда — з Тунісу. Нема сумніву, що обидві збройні сили й обидва адміністративні чинники дотримаються цього проголошення, і зброя замовкне по селах, гірських верхах, по лісках і гайках, між скелями і по ярах. Величезна радість охопила мусульманське населення Альжиру, бо скінчились криваві змагання, які тривали сім років, чотири місяці і 18 днів.

Війці підпілля святкують заслужений тріюмф перемоги. Вони бо своїм трудом, своєю кров'ю і стражданням відкрили шлях до самостійности свого народу, — самостійности, у яку ще п'ять років тому мало хто вірив, вважаючи, що нічого не може вийти з боротьби, яка є чисюсь „інтриґою", яку веде не народ, а різноплемінне населення, позбавлене зовсім кадрів і основних елементів нації. Ще так недавно говорив ген. де Голь, що альжирці ніколи не були нацією.

Тепер усе змінилося. Французька преса, називаючи тимчасовий підпільний уряд, вже не вживає лапок, ген. де Голь говорить про історичне призначення двох народів, які мають мирно співжити. І це правда. За 136 років окупації зіткалися різні нитки зв'язку, починаючи від культурних, духових і кінчаючи родинними, не кажучи вже про господарські. І треба лише подивлятися революційні кадри альжирського підпілля, що вони, не зважаючи на свої ресентименти, не зважаючи на расизм різних кіл, визбулися у боротьбі почуття меншовартости, визволилися з-під впливу москозсько - китайських чи єгипетських дорадників і прийняли концепцію співжиття двох незалежних держав.

Хто краще від нас, українців, може зрозуміти велич свята, яке відкриває шлях до самостійности? Але одночасно, хто краще від нас може зрозуміти небезпеку, що висить над Альжиром у виді ОАС, Таємної Військової Організації французьких екстремістів-терористів? Сьогодні й до мене прийшла летючка ОАС, яка змальовує „справжній стан" в Альжирі.

Що ж там говориться?

Там говориться ні більше, ні менше, як те, що в Альжирі панує повний спокій, дві спільноти мирно живуть одна поруч одної і тільки уряд, щоб доказати правильність деґолльської „політики зречення", намагається внести розбрат, ставлячи дротяні загорожі між кварталами, заселеними різними етнічними групами. Все населення Альжиру бажає залишитися французами, лише підпільники цього не бажають. Але серед загалу населення бажання бути французами й залишити землю своїх батьків французькою землею таке велике, що підпільники мусять убивати своїх братів і т. д.

Вас у метрополії — написано в летючці ОАС — дивують атентати проти мусульман. Але, поперше, їх дуже мало, а подруге — це атентати проти альжирських самостійників, будь вони в уніформі чи в цивільному убранні. Це війна, яку викликали звірі, і, поки вона не закінчиться перемогою Франції, доти буде стрілянина й литиметься кров. Не остання вина в цьому й уряду, який — знов же, щоб доказати правильність неправильної політики де Голя — відтягає військо з Альжиру, допускає просякання в міста альжирських боївок, з якими ОАС мусить вести священну війну.

Найгірше в цій летючці те, що автор її, очевидно, таки вірить у те, що пише. Коли не на всі сто відсотків, то бодай на половину. Він вірить, що ОАС складається з винятково чесних патріотів. Але ще більше вірить у те, що всі альжирські мусульмани хочуть бути французами. Спитаєте, як це можливе? — Дуже просто. Пригадайте собі польські писання про „німецьких аґентів ОУН" і про „почцівих хлопкуф руских", які нічого іншого не бажають, як жити спокійно в польських фільварках, або навіть відступити свою землю польським осадникам . . . Або почитайте писання москалів, білих і червоних, про „любов українського народу до старшого брата" . . .

І коли де Голь прийшов до іншого погляду, коли переміг спротив свого найближчого оточення, яке й досі ще не дуже згідне з тим, що „альжирці такі ж люди, як і ми", то в цьому його незаперечна заслуга. Можна говорити про спізнення, можна дискутувати, але мало який державний муж так швидко здає собі справу з ходу життя і робить з того відважні висновки.

На нашу думку, цілком слушно преса західньоевропейських столиць вважає підписання перемир'я за найбільшу подію від часу капітуляції Німеччини в 1945 році. Альжирська бо війна в'язала політично не саму тільки Францію, але всю об'єднану Европу, весь західній світ. Пригадую собі, як два роки тому, на антикомуністичному конґресі в Парижі, американські делегати, підносячи питання спільної політичної акції проти Москви, казали, що для цієї акції бракує моральної основи — припинення війни в Альжирі. Після такого ствердження в залі запанувала мовчанка. Французи не мали чого сказати, мовчали їхні европейські сусіди, замовкли й американські гості. Почалося звичайне клепання протикомуністичних фраз, в яких завжди оминається „національне питання". В домі повішеного не говорять про шнурок . . .

Але перемир'я це ще не мир. З цього всі здають собі справу, а найкраще розуміє це ОАС. Адже нема сумніву, що й між альжирськими підпільниками є люди покрою ОАС. Є люди, які думають тільки ресентиментами, живуть лише почуттям ненависти до ворога, мають жаль за заподіяні кривди. Ніде не бракує людей, які не вміють політично думати. Є вони серед нас, чому б не було їх серед альжирців?

ОАС саме й рахує на те, що своїми провокаціями не допустить відтягнути французьку армію з Альжиру, не дасть змоги зменшити видатків, а тим і не дасть змоги примістити у Франції втікачів з Альжиру, яких таки буде до півмільйона. Далі, ОАС рахує на те, що своїми атентатами озлобить мусульман і спровокує виступи з їхнього боку. Коли мусульмани десь заатакують европейців, військо почне стріляти, і перемир'я буде зірване. А коли й не буде зірване, то тимчасова екзекутива не прийде до голосу, і референдум про самовизначення не зможе відбутися у визначеному реченці.

Альжир ще так швидко не заспокоїться. Ще довший час буде це бочка пороху, якій для вибуху треба буде тільки іскри.

В день підписання перемир'я міста Альжиру були мертві. Генеральний страйк на сто відсотків. Мусульмани святкували, европейці виконували наказ ОАС. Але скоро прийшла велика зміна: французькі екстремісти почали стріляти на власне військо, а військо відповіло контрударом проти земляків - терористів. Розпалилась громадянська війна, в якій всі шанси перемоги по стороні уряду де Голя і льояльної йому армії — якщо вона витримає в тій льояльності. Покищо — припинилась війна французів з арабами, а почалась — французів проти французів.

О. Д-вич

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЧЕТАР ЧИ ПОРУЧНИК?

У рубриці „Голоси читачів" п. з. „Про Стефанію Рибак, д-ра Юду, Євгена Колянківського та ін." були вміщені в „Свободі" з 22-го березня ц. р. замітки А. Заяця з Торонта.

Між іншим, А. Заяць пише: „У „Свободі" з 17 січня ц. р. в статті „До історії Белзької Бригади" є згадка про поручника Євгена Колянківського. Це — помилка, бо Євген Колянківський був не поручником, а четарем 1-ої сотні в курені пор. М. Давибіди. Я був при чет. Колянківському рахунковим цієї сотні. Це було тоді, коли „Галицька Армія злучилась з большевиками".

Тут немає ніякої помилки відносно старшинської ранґи Євгена Колянківського. Знаю про це добре, бо я служив разом з ним в одному курені більше як рік — від початку квітня 1919 р. до кінця квітня 1920 р., тобто до часу ліквідації УГА. В цьому курені (1-ий 9-ої Белзької Бригади) Євген Колянківський був увесь той час командиром сотні в ранзі четаря, а згодом поручника, а я проводив чотою зв'язку.

В числі 212 „Вістника Українського Війська" (3407/през.) у „Списі іменувань у Війську Західної Области УНР з днем 1-го серпня 1919 р." знаходимо в групі 121 четарів старшинського корпусу піхоти УГА підвищення Євгена Колянківського до ступня поручника. Реєстр старшинських іменувань в УГА від четаря вгору передрукований із „Вістника Державного Секретаріяту Військових Справ" і „Вістника Українського Війська" в другому томі збірника „Українська Галицька Армія" видання Дмитра Микитюка, Вінніпеґ, 1960, ст. 301 - 349, іменування Колянківського значиться на стор. 337, рядок 13-ий згори.

А. Заяць пише, що був він рахунковим підстаршиною в сотні Колянківського в часі злуки УГА з большевиками, тобто в лютому - квітні 1920 р. Колянківський найменований поручником 1-го серпня 1919 р., отож щонайменше 7 місяців мав уже ту ранґу, коли А. Заяць приділений був до його сотні.

Пан А. Заяць спростовує взагалу неіснуючу помилку. Натомість за дуже велику помилку треба уважати самий факт такого спростовування, коли рахунковий підстаршина, що разом із сотенним справником є найближчим співробітником командира в адміністрації сотнею — не знає докладної ранґи свого зверхника. Через це зовсім непотрібно причинився до своєрідної деґрадації цього заслуженого фронтового старшини УГА.

Зенон Стефанів

СКІЛЬКИ ІЗДИВ...

Скільки іздив, ходив,
Скільки море гойдало,
Скільки бачено див,
А здається все мало.

Різні землі пройшов,
А здається не досить.
Знав і дружбу, й любов,
Але серце ще просить.

Вітер вістку несе,
Кличе в путь-неоглядку.
Так і хочеться все
Повторити спочатку.

ПЕТРО ДОРОШКО

Софія Парфанович

ПОЇЗДКА ДО ЕВРОПИ

(6)

Та не лише в молодості жили й боролися ми на вулицях Парижу, але й пізніше час від часу знаходили себе між персонажами Віктора Гюґо, Дюма, Золя і всіх тих французьких письменників, що вели нас довгими дорогами життя. Париж ми знали з картин, театру, з кіна, знали його іноді краще, як власне місто, по якому ніхто нас не провадив так, як це робили письменники й мистці нашої молодости в Парижі. І хоч люди в Америці остерігають, щоб туди не їхати, бо на вулицях, мовляв, стріляють і кидають бомби — ви їдете.

Париж повний туристів, і життя в ньому біжить так, ніби ніколи й нічого не діялося страшного на його живих і рухливих вулицях та площах.

Ідете і дивуєтеся. Все тут таке знайоме, давно колись бачене. Може не на яві, а в снах, на предивних екранах уяви. Оце бо препишна Площа Згоди сяє від білих балюстрад і вичарованих з каменю їздців, що на ошалілих конях скачуть на підбій землі й неба. Небо й земля тут на площі вдерлися в місто й розкрили простір Елісейських Піль, далеку перспективу, що вирина з-під Тріюмфальної Арки і пробилася аж до вежі Айфля. Нашої вежі, про яку дітьми ми мріяли, як про найвищу будову світу. Так, колись ви напевно вийшли б тими сотнями східців нагору. Але нині, відколи лікарі сказали, що ходити по сходах шкідливо для серця, ви задовольняєтесь виїздом віндою на Тріюмфальну Арку. На її масивних стовпах читаєте назви наполеонівських баталій, і перед вами знову розкриваються книги молодости і в простір минулих літ вибігають дороги перемог Бога Війни.

Колись були такі богоподібні люди, колись геройство одної людини поривало мільйони. Але ті часи безповоротно минули. Пролунали крики Дуче і Фюрера, і проглинуло їх неславне минуле. І історія ніколи не скаже про них слова похвали, не поставить їхнього прикладу в науку прийдешнім поколінням. Кожне стремління до величі й тріюмфу осудять як аморальне й злочинне, вождів повішають стрімголов на площах міст і, замість геройства людини, добуватиме й руйнуватиме світи розпутаний атом. Якщо люди переживуть епоху геройства атому — йому будують тріюмфальну арку, зібравши розторощений мармур, золото й граніт, що з них колись будували пам'ятники людям.

Але ще живе й гомонить життям Париж минулих літ. Ще безліч різноязиких людей комашіє на Елісейських Полях. Вони і їхні авта товпляться, кудись поспішають. Повно неспокійного руху. Мабуть, всі вони, люди з різних сторін світу, стараються якнайшвидше побачити і запам'ятати неповторне минулих епох, бо жене їх страх, що завтра всього цього не зможуть побачити. Завтра може вже не буде цих ґномів, що з даху Нотрдамської катедри з диявольським усміхом на цапиних мордах дивляться на місто.

В сутінках катедри сувора простота, скупчений, молитовний настрій сірого каменю, таємниця заблуканих душ в темних навах ґотику. Стародавнім звичаєм запалюють свічечки за душі померлих, може й за свої гріхи. В очах сльози: по роках мрій вдалося примандрувати до Нотр Дам, торкнутись скорботними долонями стін святині, в якій мільйони людських душ складали свої турботи й тривоги.

Бурі води котить Сена, ця головна артерія Парижу, що сумирно лягла під в'язанями мостів. Авта й авта на її берегах і зелень парків, і лавочки з рідкісними, старими книжками. О, невже ще й досі книг не зібрано до бібліотек і музеїв, і вони сіють думки й твори людського духа під сонцем Парижу? Чи не ми колись, десятки, а може й сотні літ тому, отак стояли над берегом Сени, листкуючи книги, присипані пилом віків? А може то були не ми, а герої книг, що жили в нашій уяві?

Монмартр і Латинська дільниця — світ студентів з цілого ґльобу. Віддавен-давна аж по нині. Вони рояться поночі і дрімають вдень у старих будинках без вікон і дверей, завішаних простиралами та коцами. Коли збиточний вітер підірве таку завісу, покажеться нутро: босі ноги звисають з ліжка на підлогу між книжки, сковороду і горщики. Так було завжди. Такий був стиль, що з нього виростали мистці, вчені й політики. Від віків на нього дивиться поблажливо біла святиня Сакр Кер, що височіє понад Монмартром.

В Люврі ще тиша музейних заль. Досипляють свій сон відвічні мумії, завинені в папірусове листя. Асирія, Вавилон, Єгипет . . . Ех, чи не вернулися ми задалеко в минуле наших шкільних літ? Колись побожним подивом сповняли нас обеліски, саркофаги, сфінкси, колоси, різьби, виконані майстерно в мармурі та рідкісному камінні з-над Тигру й Єгипту, Нілу і з італійських гір. Нині проходимо так, ніби перегортаємо пожовклі сторінки записників і, похиливши чола, кажемо: мир вам!

З далі, забутої далі, блідий, вибачливий усміх Мони Лізи. З невеликого темного образу, вилинялого від віків. Привіт тобі, шляхетна пані! Ах, може ми сподівалися чогось великого, якогось сильного враження від образу, що його репродукції бачили стільки разів. Блідий усміх з темного полотна зникає в стінах, обвішаних творами майстрів минулих епох. Тепер уже ніхто не створить такої краси. Вона, як і наша епоха, береться до кінця. Її місце заступила деструкція, розпад предмету на складові частини, враження, яке дістає хворий мозок і якого головною складовою є страх, поспіх і — розпад.

О, Венеро з Мілосу, твої клясичні обтовчені й обскубані рамена теж хтось розложить на складові і вирізьбить хаос площин, спіраль, божевільно - геометричних фігур, хворобливо повикручуваних, і підпише під тим румовиськом: „Венера з Мілосу". Але, на щастя, тебе створили раз, і хто б не ґрався з румовиськом, не сотворить з нього досконалої симетрії твоїх членів. З-під розвалу ґридучих дій розкопають тебе ще раз і показуватимуть як твір здорового ума, що вмів сприймати й відтворювати красу.

Закарпатський Листок

НА ПРИВІТАННЯ

Вітаємо наших читачів, випускаючи перше число „Закарпатського Листка". Завдяки зрозумінню редакції часопису „Свобода", а зокрема проводу УНСоюзу, маємо змогу відновити контакт з еміграцією Закарпаття та прихильниками Карпатської України. Декілька років тому появлявся окремий часопис — „Карпатська Зоря", який на жаль, перестав виходити, хоч мав широке коло читачів.

Перше число „Закарпатського Листка" випускаємо в березні, щоб цим документувати, що прикладаємо велику вагу до подій, які відбулися в часі, коли Закарпаття прямувало відважним кроком до самостійного життя, тобто до 15-го березня 1939-го року.

Березневі події в Карпатській Україні завершили національне відродження, а водночас поставили фундамент для історичного поєднання зі своїм материком, з Україною.

В цій справі є поважні розходження між установами та товариствами закарпатської еміграції з давніших часів та організаціями карпатської еміграції, що прибула по другій світовій війні. Тому будемо старатися всі ці проблеми об'єктивно вияснювати і дати змогу нашим читачам їх вияснювати. Редакція хоче довести до того, щоб „Закарпатський Листок", промощуючи дорогу для порозуміння, став конструктивним лучником для дітей одного народу, який в старому краю мужньо несе великий тягар тоталітарного режиму, що володіє на Закарпатті і на всіх українських землях. Хочемо допомогти створити платформу, на якій всі закарпатці — давні, тут роджені і новоприбулі — могли б зустрічатися і обмірковувати свої спільні справи.

У дусі великого пробудителя підкарпатських русинів о. Александра Духновича, великого борця за національно-політичні права галичан і закарпатців Адольфа Добрянського та новітнього найбільшого сина Срібної Землі о. монсеньора Волошина, який по закону великих народолюбців хотів об'єднати всіх братів до осягнення великої національної мети, — хочемо зібрати всіх наших людей, щоб спільними силами допомогти нашим братам під Карпатами, в Закарпатській області України чи на Пряшівщині, скріпити їхні сили, щоб могли розбудувати свої позиції і бути завжди готовими повести боротьбу за краще завтра, за самостійне народне життя цілого народу і Соборного Краю. В тій цілі просимо помічної руки всіх наших братів і сестер у вільному світі.

Рушаємо в далекий шлях! Перед нами стелиться терниста дорога, але пробуємо знову! Нехай Всемогучий помагає вам і нам в щирих і чесних починах!

Редакція

НА ТРИБУНІ ПЕРШОГО ЗАСІДАННЯ СОЙМУ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ 15 БЕРЕЗНЯ 1939 Р.

Зліва направо в першому ряді: д-р Кочерган, д-р Ю. Бращайко, о. д-р А. Волошин. В другому ряді зліва: Федір Ревай, А. Штефан і д-р С. Росоха.

о. МОНСЕНЬЙОР АВГУСТИН ВОЛОШИН

Історичні березневі дні в Карпатській Україні 1939 року і майже всі етапи, що вели до державної самостійности того найменшого клаптика української землі, нерозлучно зв'язані з ім'ям о. монс. Августина Волошина, батька національного відродження на Закарпатті. Ім'я Волошина було в кожного на устах, і навіть мала дитина шептала його в своїх молитвах.

Багато вже сказано й понаписувано про цього творця Карпатської України і всі знаємо його як політика й державника. Він і був політиком та державним мужем, через що і став славним у нас та голосним у світі, але політичній діяльності він віддався радше з конечности, підкоряючись вимогам та потребам свого народу. Бо його характер і душа, його здібності й прагнення були спрямовані до чогось іншого, а саме до того, щоб тихою виховною працею піднести свій нарід на вищий соціяльний рівень, розбудити в ньому давно приспану національну свідомість.

100-150 років перед О. А. Волошиним наш нарід на Закарпатті переживав потрійну національну небезпеку, що грозила йому повним винародовленням. Були це: добровільне мадярщення майже всієї нашої інтеліґенції, сильний подув москвофільства в половині 19-го віку і нарешті насильна мадяризація.

Освітня культура на Закарпатті помірно високо стояла в 18-19-их віках. Дрібне Закарпаття мало тоді на 300 шкіл більше, ніж простора Галичина та Волинь. У тому часі виросли в нас гарні таланти, науковці та письменники, які, однак, через сильне утискування мадярами, не могли свобідно працювати й розвиватись і тому більш талановиті наукові сили еміґрували з рідного краю і ставали професорами університетів у Львові, Кракові, Петербурзі, Харкові, Одесі. Здібніші еміґрували, а ті, що оставились, все більше зневірювались у власних силах. Мадяри вміли це використати і приманювали до себе нашу інтеліґенцію, даючи їй високі і добре платні посади, кращі, ніж родженим мадярам.

Деякий зворот до слов'янства наступив під час і після повстання мадярів проти Австрії 1848 р., коли російські війська, здавлюючи повстання, залляли наше Закарпаття. Тоді сильно ожив руський дух навіть у нашій інтеліґенції, але він скоро перетворився у москвофільство. В школах навчання йшло в московській мові, в тій же мові почали виходити часописи і книжки, нарід не розумів їх, внаслідок чого часописи падали, інтеліґенція знеохочувалась і почала переходити на мадярський бік. Мадяри ж, бачачи слабість верхівки русинів, почали вже насильно вводити мадярську мову до наших шкіл. До р. 1881 було в нас 353 школи з руською мовою навчання, а 25 років пізніше всі їх зліквідовано й перетворено на мадярські. Нарід перестав посилати дітей до шкіл, і так до 1918 року населення Закарпаття стало на 60 відсотків неграмотним.

На тлі такого чорного і пригноблюючого образу виступає постать о. А. Волошина, як постать провідника й учителя, коли руськість ховається вже тільки в підсвідомості всіми опущеного і зрадженого селянина та в серці маленької жменьки інтеліґенції. о. А. Волошин, ще як молодий священик, стає душею боротьби проти насильної мадяризації, проти введення мадярської мови до нашої Літургії. Ще за мадярської ери видає він дві руські граматики, сперті на живій, народній мові. Видає часопис „Наука", яку за чехословацької ери перетворює на „Свободу". Видає також релігійний місячник „Благовісник". Стає директором Учительської Семінарії, де у високонаціональному дусі виховує молоду закарпатську інтеліґенцію, яка стає хребетним стовпом національного життя, що почало дуже жваво пробуджуватись на Закарпатті.

Сам о. Волошин, в неймовірно важких умовах, написав і видав понад 15 творів, з яких більшість це наукові твори і шкільні підручники. Його всесторонній освіті, плідній творчості та невтомній праці дивувались усі, хто його знав ізблизька. Та о. А. Волошин не тільки писав, редаґував і вчив. Він був також засновником або співзасновником кільканадцятьох українських культурних, політичних та економічних установ, організацій і часописів. Усюди, як голова або член управи, працював день і ніч. Коли до цього додати ще й те, що він був також членом празького парляменту й засновником Християнсько-Народної партії, то можемо уявити собі, скільки праці мала та людина. А все ж завжди знаходив він час на те, щоб зайти до церкви оо. Василіян на молитву, а вечорами, після всяких нарад і засідань, цілу годину відмовляти єрейський часослов та розважати в каплиці Сиротинця.

Була це людина наскрізь небуденна, світло, що могутньо засяяло над Карпатами, Мойсей, що з молитвою на устах і з ярмом надлюдської праці на плечах провадив свій нарід із темряви й пониження до світла і волі. Був це батько, справжній і гідний батько українського народу на Закарпатті, людина чистого, як сльоза дитини, характеру, священик, справді відданий Богові й народові, провідник, що не шукав собі слави ані мастку, ба навіть із власних прибутків засновував і вдержував Сиротинець і ввесь свій масток записав на сироти.

Таким був о. А. Волошин як людина і священик. Саме в цих місяцях минає 17 років із дня його смерти. Коли він помер, точно не знаємо. Маємо лише кілька відомостей із різних джерел, що помер він у Москві, в тюрмі Бутирки, взимі 1945 року. А де його могила, того мабуть ніколи не будемо знати. Можемо тільки схилити голову перед світлою пам'яттю цього великого мужа, який 23 роки тому всьому світові пригадав ім'я українського народу, ім'я української держави, і можемо тільки піднести наші серця в покірній молитві до Бога, за шляхетну душу першого президента Карпатської України та за душі тих молодих героїв - лицарів, що з ім'ям України на устах, надхнені Президентом Волошиним, умирали за волю Срібної Землі, за волю наймолодшої української держави.

С. С.

Зорєслав

СПОМИН

Немов ввижається: столиця Хуст —
Замаєний, розспіваний і гордий,
А з півдня, з висохлих угорських пуст,
Знімаються, мов хмари, дикі орди.

Ой, буде буря, ой, ударить грім,
Загервоніє кров'ю Срібна Тиса! . . .
Заклекотів, урвався хмаролім,
І спів і сум в один зливок злилися.

Ревли гармати, гори заревли,
Мов львиця зранена — земля зривалась . . .
Кров потекла, могили поросли,
Коли орда столицю здобувала.

І відтоді, як вітер загуде
І панахиду править у Карпатах,
Хтось схлипує й питає: де ж ви, де,
Ой, лицарі абсурду, соколята?

∵

Минулося, та не забулось! Хуст
Остався споминном живим понині:
Розстріляний стрілець, а з його уст
Останній покрик: „Слава Україні!"

Василина Грига

МІЙ СТРИЙКО

I.

Дивна була зима в Веречанській Верховині 1938—1939 року. Снігм, морози, а в наших серцях — весна. Горді й усміхнені були наші очі, бо ми, народ, який віками мріяв про те, щоб бути господарем своєї Карпатської землі, почали правити своїм краєм. Хоч забрано нам наші городи Ужгород і Мукачево, хоч віддано їх знову мадярам, ми раділи, що на нашій Верховині, бідній, але такій дорогій і милій, карпатський український народ будує сам своє життя.

Так було і в моєму рідному селі, в Нижніх Верецках. Хоч до 1938 року пробували тут переконувати нас, що все, що маємо, завдячуємо Празі, хоч у школі вчили нас по-московськи і говорили, що там, за горами, не наші брати, — ми знали, що є правда. І правди тієї не вчилися ми з книжок. Ми носили її в серцях, слухали її у вітрах полонинських, в шумі вічнозелених ялиць.

Минуло вже 23 роки, але пам'ятаю ту велику радість, коли до нашого села прийшла вістка, що перший раз, від коли наш народ поселився на тій землі, 12 лютого 1939 року вибиратиме він свій власний Сойм. А для нас вістка та була ще більш радісна, бо кандидатом на посла поставлено мого стрия Івана Григу з Вижніх Верецок.

Не багатий був він ґазда, не закінчив високих шкіл, але честували його як нікого на нашій Верховині. Бо мав він багатство, яке мало кому дав Господь. А цим великим даром було знання Правди і велика любов до тої нашої Верховини. Не раз, як зачаровані, слухали ми, діти, як він розповідав нам про Правду карпатської української землі. І тепер мав він стати нашим послом. Не треба було в Нижніх Верецках виборчих зборів, летючок, промов. Ми, молодь і діти нашого села два тижні до дня виборів, не змовляючися, без ніякої організації, ходили від хижі до хижі, пояснювали, переконували й просили всіх, що мали право голосу, віддати його за Українське Національне Об'єднання і за нашого Івана Григу.

Велика то була неділя 12-го лютого 1939 року, в нас у Нижніх Верецках і велика радість, коли увечері проголосили вислід виборів: 98% виборців віддало свої голоси за наш список, а лише 23 голоси віддано проти нього. І ще того вечора з нашим синьо-жовтим прапором і з білим прапором Іспиту Народної Зрілости нижньо - веречани під снігом і дощем поспішили до Івана Григи у Вижніх Верецках, щоб похвалитися нашим і його успіхом.

Так добре пам'ятаю . . . Застали ми його в його хижі, серед ґаздів, жінок і молоді. Оркестра читальні „Просвіта" заграла його улюблену пісню „Ой, на горі там женці жнуть...". Просили мого стрика Івана сказати пару слів. І встав він і сказав: „Так, женці ми і великі в нас узимі жнива. Не знаєте ви навіть, яке велике діло ви зробили"... І більше не сказав нічого, бо голос йому заломився і сльози пополивли з його добрячих очей.

II.

Минув місяць, і вже в серця наші, повні щастя, почала закрадатися тривога. Будапештське радіо чимраз частіше стало говорити, що вже наближається хвиля, коли мадярські гонведи „визволять Карпаталю" й приєднають її назад до „матері - Мадярщини". А наші хлопці, що зі зброєю в руці стояли на границі, розповідали, забігаючи на пару годин до села, що поляки говорять, що скоро вже постане спільна границя між Польщею і Мадярщиною.

Обізвалася й наша радіовисильня з Хусту. Тривожні вісті принесла вона 14 березня: Мадярська армія стоїть на границі ,готова до збройного нападу на нашу землю. Будапешт послав до Батька Волошина кур'єра з домаганням протягом 24 годин передати Карпатську Україну командантові мадярської армії. І принесло воно також відповідь нашого прем'єра о. Волошина, який скликав на 15-го березня Сойм, щоб депутати самі рішили про долю нашої землі.

Як тільки скінчилося надавання вістей, хтось у читальні сказав: „Ходім до Івана Григи. Він напевно збирається в дорогу до Хусту на Сойм. Ходім попрощатися з ним!"

Вийшли ми з читальні, де слухали радіо, і побігли, не вступаючи навіть додому сказати нашим мамам, куди йдемо, бо боялися, що може вже не застанемо стрийка Івана.

Як до церкви люди сходилися до хижі Івана Григи. Сидів він за столом і обідав. Стрийна поклала йому в торбу хліб, кусник сиру й пару оселедців. Казала, що доктор з Волівця, обіцяв відвезти його автом до Ізод, а там чекає на нього другий посол, і вже якось через Волове дістануться вони до Хусту.

Прийшла й оркестра, щоб попрощати голову читальні. Заграла йому улюблену його пісню „Ой, там на горі женці жнуть...". Дуже зворушлива була та гра. Музикантів було мало, бо хлопці, ще раніш ком відійшли до Карпатської Січі, щоб боронити зі зброєю в руці нашу землю. Тремтів смик у руках старого Кураха, на бубні такт вибивала сусідська дівчина, а декілька 14-16-річних хлопців з усіх сил дуло в труби.

Встав стрий Іван, попрощався з усіми нами, взяв торбу. Коли вже підходив до порогу, старий Курах, тримаючи в руці гуслі й смик, заступив йому дорогу. Старечим голосом сказав благально: „Іване, не віддайте нашого краю мадярам!" Мій стрик глянув на нього. Я тоді востаннє бачила його очі. А було в них стільки болю, любови і рішучости. Переступив через поріг, витягнув з кишені синю хусточку, схилився, підняв грудку замерзлої землі, загорнув її в хусточку і вложив у ліву кишеню на грудях. До старого Кураха сказав: „Іду заступати ту нашу землю".

Сів на візок, коні рушили, і ми ще хвилю стояли та дивилися, поки не щезли за закрутом широкі плечі мого стрийка, Івана Григи, верховинського посла до Першого Сойму Карпатської України.

III.

Як скоро оберталися сторінки історії тих днів!

15-го березня почули ми з хустського радіо відповідь нашого Сойму мадярам: проголошення незалежности Карпатської України. А одночасно й вістки про перші бої Карпатської Січі з мадярською армією під Севлюшем, на полях біля Великої Копані, коло Білок, Імстичува.

17-го березня появилися в нашому селі перші стежі мадярських гонведів і того ж дня біля пам'ятника, побудованого мадярами в 1895-му році з нагоди 1000-річниці першого їх наїзду на Карпатську Україну, польські й мадярські старшини пили „на вічну, спільну польсько-мадярську границю".

А 18-го березня прийшла в село вістка про смерть Івана Григи. Перекрадався він лісами й снігами з Хусту назад до свого села. І був уже за 8 кілометрів до рідної хати, як догонили його місцеві мадяри. На горбку над Волівцем закололи його баґнетами. Лежав мій стрий два дні, поки мадяри дозволили його там поховати.

Спочив вічним сном мій дорогий стрий Іван. І щорічно весною виростають там пишні квіти з землі, змішаної з кров'ю його серця. А дух Івана Григи дивиться напевно й тепер своїми добрячими, повними любови очима на свою Верховину. І знає він, що це прийде день Великих Жнив, прийде та Воля нашого народу, для якої він жив і життя віддав.

А покищо я гірко плачу, коли приходить весна.

УКРАЇНА ЗА КАРПАТАМИ — КОЛИСЬ І ТЕПЕР

Щоб говорити про сучасне українське життя на Пряшівщині, треба подати, хоч коротко, відомості з минулого українства за Карпатами.

Автор

Назва Русь дуже давнього походження. Вже в IV столітті по Р. Хр. ця назва була відома і прикладали її до слов'яно - полянського племені, початково між ріками Дніпром, Ірпенем і Россю. Столицею того племені був город Київ.

В VI ст. з цієї Полянської Руси відбулася дуже чисельна міґрація на захід. Дійшовши до верхів'я річок Бугу і Дністра ця полянська сила роздвоїлася: одна пішла прямо на захід, перейшла річку Вислу і дійшла аж до річки Пиліци, до Кракова і до Слезьких границь; друга завернула на південь і перейшла через гори Карпатські та зайняла простір на південь від Карпат, тоді майже порожній. Бігом двох століть ця слов'яно - полянська - руська (чи українська) міґрація дуже зросла і зайняла простір, який граничив так: на сході виходимо з гори Петрос (2305 м.) і спускаємося від джерела р. Самоша, і так Самошем аж до втоку до ріки Тиси, далі Тисою аж до м. Сольнока; від цього міста вгору р. Зиявою до м. Гатвану, звідси до м. Вацу, а звідси рікою Дунаєм аж до втоки ріки Морави; далі р. Моравою аж до м. Годонина, звідси верхами Білих Карпат і Західніх Бескид аж до Яблунівського переходу на сучасній чесько-словацько - польській границі; звідси сучасною чесько-словацько - польською державною границею — горами Високих Татрів і далі на схід Карпатськими горами аж до того місця, звідки вийшли: до верха Петрос.

В початку VII стол. зародилася Чеська держава під проводом князя Сама (627-662). Під натиском германів і франків вона скоро розпалася, але на початку VIII ст., за князів з роду Перемишлів, відновилася, хоча відновлена знов довго не вдержалася. В половині IX ст. постала Великоморавська держава з князем Ростиславом (848 - 870), яка перебрала під свою зверхність і Чехію, поширила своє панування на Панонію (861). У 861 р. князь Ростислав вислав свого небожа Святополка удільним князем на Слов'яно-Руську землю на Нітрянщину (простір поміж долішніми токами річок Вагу, Гроном та Дунаєм). Назва походить від города Нітра, над рікою Нітрою.

Амбітний князь Святополк не заспокоївся своєю ролею удільного князя і повів проти свого дядька Ростислава акцію, щоб його скинути з королівства і на його місце стати самому. За допомогою баварського короля Карломана і німецького цісаря Людвика, йому вдалося перемогти Ростислава і заволодіти Великоморавською державою, Нітрянським удільним князівством і тими землями, які Ростислав приєднав був до своєї держави. Святополк панував від 861 до 894 року. Історія приписує йому ту заслугу, що він був покликав з Византії двох греко-православних місіонарів Кирила та Методія, які, йдучи на Моравію, по шляхові своєму привернули на християнську віру у 863 році мешканців Слов'яно - Руси, які тоді ще були поганами. 864-го року ці місіонарі прибули на Моравію і православну віру прийняв сам князь Святополк, а також прийняли цю віру й мешканці Великоморавської держави. У Великоморавській державі вже була поширена християнська релігія з Риму — латинського обряду. Існування католиків, православних і поган приводило в державі часто до непорозулінь. Врешті перемогли прихильники католицького обряду і тоді князь Святослав випросив у папи римського (883 р.), щоб місіонара Методія висвятили на католицького єпископа. З цього часу католицтво стало пануючою і державною релігією у Великоморавській державі.

Увесь простір, вкючно з Нітрянським князівством, полишився під зверхністю київських князів і під вірою східньою греко - православною.

В другій половині IX ст. а саме 893-го року на середню Дунайську низовину, через південно Слов'яно - Полянську Русь перейшло велике плем'я угрів і зайняло вільний простір на південь від земель, що їх вже займала Русь (русини, українці). Угри завоювали Панонію і пішли війною на Великоморавську державу, де князював тоді Моймир II.

5-го серпня 907-го року, коло теперішньої Братіслави угорський князь Арпад розбив великоморавське військо. У цім бою був убитий й сам великоморавський князь Моймир II. Великоморавська держава була завойована уграми (мадярами). Вся Слов'яно-Русь опинилися у володінні угорського короля і адміністративно була поділена на дві частини: одна на захід від гір Крушногорських, Кральової Голі, верха Яворина (1044 м.), а звідси верхами поміж гірськими потоками Лученець і Моча до річки Іплю, далі Іплем до ріки Дунаю, а друга — на схід від цієї лінії, якій дано назву Угорська Русь, що проіснувала аж до жовтня 1918-го року.

На західній частині Слов'яно - Руси були введені угорська адміністрація і латинський обряд, з самостійним єпископом у Нітрі.

Східня частина — Угорська Русь залишилася при старій своїй греко - православній вірі і під державним зарядом київських князів, аж до смерти короля Стефана I. Коли князь Володимир Святославович ходив походом на Ляхів у 981-му році за ріку Вислу аж до ріки Пиліци, а потім у 983-му році на Червону Русь (сучасна Люблинщина, Холмщина, Підляшшя і Полісся), він не відвідував своєї дідівщини за Карпатами — Угорську Русь, бо там тоді не чинилося кривди його громадянам.

Взагалі поміж київськими князями та угорськими королями від самого початку існування Угорської держави аж до половини XII ст. були добросусідські відносини: кн. Святослав Завойовник був жонатий з угорською княжною, угри помагали йому у 972-му році проти візантійського цісаря Цимісхія (969 - 976)); син Володимира Святославовича, Борис, був удільним князем на Угорській Русі аж до 1015-го року, коли то був убитий братом Святополком; син короля Стефана I, Емеріх, був адміністратором Угорської Руси з титулом князя Угорської Руси (якщо цей королевич був адміністратором Угорської Руси, то тільки за згодою руського (українського) князя в Києві). Угорський король Андрій I, жонатий з дочкою київського князя Ярослава Мудрого, теж був 15 років адміністратором Угорської Руси. Отже, Угорська Русь була незалежною від угорських королів аж до першого походу в Галичину угорського короля Белі III в 1188-му році; тоді Угорську Русь прилучено до Угорської держави і поділено на адміністративні одиниці — комітати. Адміністративно Угорська Русь відокремлювалася від Угорської держави до 1214-го року побудованими засіками — від м. Сольноку, по р. Зайву до м. Гатвану, звідси до м. Вацу, і завжди рахувалася як окрема територія, з окремими правами. І аж до заведення церковної унії на Угорській Русі православні єпископи призначалися з Київської метрополії.

Західня частина — Слов'яно - Русь, хоч і була під безпосереднім адміністративним керуванням угорської влади і владою католицького єпископа, але мова там залишалася однаковою як в західній, так і в східній (Угорській) Русі.

Коли саме в західній Слов'яно - Русі заведено латинське абецадло і відколи ті слов'яно - русини почали називатися словаками — невідомо. В другій статті розкажемо про прихід на Слов'яно - Русь чехів - гуситів в 1433 - 1462 роках і про початки колонізації Руси за Карпатами.

С. З.

ЗВЕРНЕННЯ

У зв'язку з конференцією Карпатського Дослідного Центру, що плянується в днях 19- і 20-го травня ц. р., підготовляється виставка публікацій про Карпатську Україну та виставка картин підкарпатських мистців. Карпатський Дослідний Центр звертається з проханням до всіх Шановних Читачів, щоб позичили ласкаво із своїх колекцій експонати на згадану виставку. Прохаємо писати до Дирекції Центру, які речі можете визичити.

ТОВАРИСТВО „ТИСА"

До діючих вже організацій українців з Закарпаття — Карпатського Союзу, Карпатської Січі й Карпатського Дослідного Центру — приєдналася нова організація — Т-во „Тиса", 4-ий Відділ УНСоюзу з осідком в Ню Йорку. На установчих зборах, що відбулися 16-го грудня 1961-го року, вибрано Управу в такому складі: Юліян Ревай — голова; д-р Василь Вереш — секретар; Марія Бонь, поміч. секретаря; інж. Микола Бутовський — касир; Ярослав Яворський — орг. референт; о. д-р Севастіян Саболь — дух. опікун. Контрольна Комісія: д-р Володимир Комаринський, Михайло Бонь і інж. Іван Шабельський.

У виданні „ЗАКАРПАТСЬКОГО ЛИСТКА" допомагають:

1. КАРПАТСЬКИЙ СОЮЗ. Адреса: 304 W. 13th Street, New York 14, N.Y.;
2. КАРПАТСЬКИЙ ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР В АМЕРИЦІ. Адреса: 2 E. 79th Street, New York, N.Y.;
3. ТОВАРИСТВО „ТИСА", 4-ий Відділ УНСоюзу. Адреса: 48½ E. 7th Street, New York 3, N.Y.;

Редаґує Колеґія. — Редактор д-р Василь Вереш.
Листи і матеріяли висилати на адресу:
Transcarpathian Letter, 2 E. 79th St. New York, N.Y., U.S.A.

УРИВКИ ЗІ СПОМИНІВ ПОЛК. С. ЄФРЕМОВА

У другій половині січня 1939-го року уряд автономної Карпатської України набрав переконання, що підготовчі праці для переведення виборів до І-го Сойму скінчені. В порозумінні з Прагою уряд дав свою згоду на те, щоб вибори відбулися в неділю, 12-го лютого.

Довідавшись про це, населення немов би відчуло на собі погляди цілого українського народу, а може й цілого світу. Надійшов час показати всім, що під Карпатами живе свідомий своє самобутности український народ.

Українські партії і угрупування об'єдналися і створили єдину політичну організацію під назвою Українське Національне Об'єднання (УНО), листа якого була зложена так, що в основу було прийнято принцип індивідуальний, з узглядненням заступлення всіх станів суспільства. Народ знав, що листа УНО є листою його народної влади. З листою УНО об'єдналися також і національні меншини: чеська, румунська та німецька.

В останньому тижні відбувалися по містах і селах передвиборчі віча, на яких виступали представники уряду, кандидати на послів, учителі, січовики, студенти, селяни, робітники, урядовці — всі хотіли спричинитися до успіху листи УНО, досягнути того, щоб над громадським урядом свого села чи міста повівав „білий прапор", як ознака того, що 98% всіх голосів віддано на листу УНО.

„Брати й сестри, діти мої, радійте, бо Бог і правда з нами. З Богом до кращого майбутнього!" — закликав своїм лагідним голосом о. д-р Августин Волошин.

„Ми є самобутній народ! Наші полонини, ліси й землі, коли будуть у руках нашого народу, зроблять нас самовистачальним народом", — говорив міністер Юліян Ревай, колишній посол до празького парляменту.

„Ясіня, гірське гніздо гуцульських орлів, рідні мої гуцули! Листа УНО принесе вам волю й щастя!" — закликав Степан Клочурак, секретар уряду, ясінський гуцул.

„Чехи у своїй державі нас обманювали, використовували й поневолювали двадцять років! Дбали тільки про свої інтереси! Бенеш зробив із нашої землі свою колонію! Ми не „русіні", ми — українці" — палкими словами говорив до народу Іван Рогач, секретар уряду та писар Карпатської Січі.

Д-р Степан Росоха, провідник націоналістичної молоді, покликуючись у своїх промовах на „український національний розум", закликав віддавати голоси на листу УНО, і його слова політика у сірому січовому однострої залишали глибокий слід в душах націоналістичної молоді.

Про ці виборчі віча редактор львівського щоденника „Діло" свого часу написав так: „Ці виборчі віча здебільшого не були вічами, але популярними викладами, закликами до зову крови, криком совісти і серця, світлом у темряві, що росло, кріпшало, аж охопило все і перемогло!"

Передвиборча кампанія кінчалася в суботу 2-го лютого 1939-го року. Увечері того дня прийшов до мене Степан Клочурак і запропонував проїхатися та подивитися, як приготувалися села до виборів. Я радо згодився. За чверть години автом президії влади ми виїхали з Хусту. Шоферові дали маршрут: Буштин, Теребля, Драгово, Колочава, Синевір, Волове, Н. Бистра, Березова, Горінчово, Іза і — Хуст.

Цю подорож неможливо забути! Був тихий зимовий вечір. На долини спадав липкавий сніг, а на верховині сніг уже перестав падати, але була дошкульна студінь. Майже всі села й ті найменші, якими ми проїздили, були освітлені „вогнями свободи" — ватрами, запаленими на площах, дворах, вулицях та близьких і дальших горах. Коло ватри у кожному селі ми бачили святочно одягнених, веселих селянських дівчат та хлопців. Де-не-де видно було січові однострої абож, бодай, мазепинки. Вулиці були повні співу рідних пісень. Молодь танцювала, співала довкола ватри. На обличчях старших громадян сяяло внутрішнє задоволення. Панувала радість, загальна радість, що прийшла історична хвиля, день виборів власної влади - господаря рідної землі.

Пізно вночі ми приїхали до Хусту з великою радістю в наших серцях.

Настала неділя 12-го лютого 1939-го року. Населення Хусту вже в ранніх годинах поспішало до виборчих урн, щоб виконати свій національний та громадський обов'язок.

Пішов і я віддати свій голос.

Вулиці міста були переповнені. Кожний прямував до свого району, ставав у чергу, чекав і поважно віддавав свій голос, щоб тим не лише виконати свій громадський обов'язок, але одночасно висловити своє довір'я до української влади. Тому спішили всі, щоб ані один український голос не пішов на марно.

Українці віталися між собою, як у велике свято. Здавалося, що неділя 12-го це був Великдень і що сам Воскреслий був між нами.

Віддавши свій голос, я пішов до церкви. Церква була переповнена. Люди молилися якось особливо, і мимоволі мені пригадалися слова нашого великого поета:

„Встане Україна, і розвіє тьму неволі,
Світ правди засвітить,
І помоляться на волі
Невольничі діти".

Вийшов з церкви. Заглянув до кількох виборчих комісій. Усюди бачив, що вибори — тайні й вільні — проходять в повному порядку. Пізніше зайшов до будинку президії влади. Там був незвичайний для неділі рух. Центральна виборча комісія вже мала перші висліди виборів, які були зголошені телефонічно місцевими комісіями. Ці висліди були більше, як радісні: вже цілий ряд сіл зголосив, що листа УНО одержала 100% голосів і що над громадським будинком уже висить „білий прапор", як знак абсолютної перемоги української листи. На жаль, не маю сьогодні можливости назвати ті місцевості, які 12-го лютого 1939-го року вивісили „білий прапор". Вони перед цілим світом заманіфестували свою національну свідомість і дали належну відсіч усім зовнішнім та внутрішнім ворогам.

Карпатські українці 12-го лютого 1939-го року ясно сказали, що український нарід творить державу там, де обставини дозволяють, творить хоч і малу, але власну, не просячи „добрих" сусідів, що непрошено лізуть у „брати", щоб потім на шию сісти. Карпатські українці знову підтвердили, що „ще не вмерла Україна" — і не вмре ніколи!

Згаданий вже редактор щоденника „Діло" Роман Голіян написав:

„Вибори, що відбулися в неділю із своїм 92.40% ефектом „за" Українське Національне Об'єднання, переходили, як справжнє народне свято. Це святкування було таке маєстатичне, таке стихійне, таке щиро - радісне, що всі ми не могли просто дати віри очам. Особливо ті, що знали цю країну з давнішого часу. Якась незбагнута містерія майже наглого, свідомого національного самопізнання стряснула цими масами, розплющила їм очі, кинула в обійми брата братові. Слово і поняття „Україна" стали об'явленням, великою і такою простою правдою, вірою і надією... Своє переконливо українське обличчя виявила Карпатська Україна — вповні!"

ВІСТІ НТШ В ЗДА

ДОПОВІДЬ ПРОФ. Д-РА Н. КОРОЛЯ

З рамени Історично - Філософічної Секції НТШ відбулося 18 листопада 1961 р. Наукове Засідання під проводом проф. д-ра В. Ленцика, на якому проф. д-р Н. Король доповідав на тему „Українське козацтво — як родоначальник кінного війська в Московії - Росії". Прелеґент, бувший старшина - кіннотчик царської армії та армії УНР, зупинився на початку своєї доповіді на складі збройних сил російської імперії. На день революції в 1917 р. було, крім кінних полків різних козацьких військ, ще й 66 полків реґулярної кавалерії. Із них 56 полків армійської кінноти і 10 полків кінної ґвардії. Із 56-ти полків армійської кінноти 31 — 9 драгунських, 10 уланських і 12 гусарських — мали територіяльні українські назви, що походили ще з козацьких часів, про що говориться в їх хроніках. Крім того українського козацького походження були ще 6 полків армійської кінноти, що в різні часи царі понадавали їм чужі не українські назви. Із 10-ти полків кінної ґвардії три були також українського походження ще з козацьких часів.

Не існувало ні одного полку в збройних силах Російської імперії кінного чи пішого, що був би ровесником, а не те щоб старшим від полків українських, себто який був би зформований в 1651 і в 1668 р. Офіційно з цих років москалі уважають існування українських полків слобідсько - українських і з Гетьманщини, бо вони ніби тоді „розпочали службу російській справі, хоч існували ці полки набагато раніш". Буде більш правильним українські козацькі полки рахувати родоначальником взагалі реґулярної армії Московії-Росії, а не тільки кінноти. На протязі довгого періоду „европеїзації" Московії-Росії ці полки українського козацького походження зазнали дуже багато змін, поки набули того вигляду, в якому застала їх революція. На командирів цих полків увесь час призначались на протязі періоду „европеїзації" представники найрізноманітніших національностей, графів, баронів тощо. Одначе найменше між цими командирами було москалів і майже зовсім непомітно українців.

Кінні полки українського козацького походження, що входили в склад збройних сил Росії, можна поділити на чотири групи: полки слобідсько - українського походження, полки походження з Гетьманщини, полки з Земель держави Запорізького Козацького Війська і полки походження українського козацького війська, зформованого в 1812 р. під час війни з Наполеоном на підставі спеціяльного маніфесту царя Александра І, зверненого виключно до селян-кріпаків України. Маніфест обіцяв селянам-кріпакам, волю.

Слобідсько - українські полки — пізніші Сумський, Охтирський, Харківський, Ізюмський і Острогозький (Рибанський) — почали формуватися ще в 1596 р. після поразки українських козаків у повстанні проти Польщі під проводом гетьмана Северина Наливайко на землях, що належали Кримському ханству. Ці землі козаками були захоплено у татар 27 червня 1651 р. Московський цар Алексій Михайлович територію цих полків захопив і приєднав до Московії. В 1763 р. більша частина території слобідсько-українських полків — північні сотні Сумського і Харківського полків, були приєднані до Курської губ., а геть уся територія Острогозького полку включена була в склад Воронізької губ., при цьому знищено козацький устрій, а козаків віддано у рабство. Одначе, цього не забули не тільки мешканці, а навіть самі москалі і декабрист Пестель в своїй „Русскій Правді" мешканців південних частин Курщини і Вороніжчини та Харківщини називав українцями, мешканців Чернигівщини і Полтавщини малоросіянами, а мешканців Київщини, Поділля і Волині руснаками чи русинами. В 1765 р. така ж сама доля спіткала і рештки слобідсько - українських полків, козаки стали кріпаками.

В 1760 р. слобідсько - українські козацькі полки з такими ж полками Гетьманщини брали участь у війні Росії з Прусією. Від цих полків врозтіч тікала „непобідима" пруська кіннота Фридриха Великого.

Полки з Гетьманщини в більшості були не козацького походження, а вели свій родовід від так званих компанійських полків, які започаткував формувати гетьман Дем'ян Многогрішний в 1668 р. з наємних людей не козацького стану. Гетьман І. Мазепа в 1689 р. крім кінних компанійських зформував був ще і піші компанійські — сердюцькі полки, що були його особистою ґвардією. З сердюків точно копіював свою ґвардію Петро І, перетворивши в неї свої „потешні" (забавкові) полки, коли хлопчики, з яких вони складались, змужніли.

В російській армії кінних полків з назвами Острогозького, Прилуцького, Миргородського, Полтавського та інш. зовсім не було. Московія-Росія намагалась стерти про них і саму пам'ять. При цариці Анні Іванівні в 1735 р. всі полкові і сотенні корогви та печатки козацьких полків Слобожанщини і Гетьманщини повідбирано і спалено а на їх місце видано вже з московськими написами. При цьому на корогвах компанійських полків поруч зі словом „Компанійський" появилось і слово „Козацький". На срібних трубах полкової оркестри одного з полків цієї групи був напис: „Архангелогородському драгунському полку поспішністю і хоробрістю якого взято місто Берлін вересня 28 дня 1760 р."

Полки з земель держави Запорізького Козацького Війська були козацького походження і походження від кінних полків, які були формовані з селян, що переселялись сюди з інших земель України, переважно з польської займанщини. Кожна паланка мала такий пікінерський полк, а густо заселені навіть по два полки. Один з полків запорізького козацького походження, переформований Потьомкиним, називався українським, що пізніше замінено на „малоросійський" (14-й драгунський).

Полки походження українського козацького війська з 1812 р. в кількості 15-ти. Кожний був упівтора рази більший в порівнянню зі звичайними кінними полками, на бронзовій скобі своїх корогов (знамен) мали написи, що це такий то „Український Козацький Полк". Крім того на срібних трубах полкових оркестр цих полків були написи, що ці труби дано „за доблесть", „за відвагу", „за хоробрість", чи „за взяття Парижу" такому то полкові „Українського Козацького Війська". Всі ці труби були видані полкам „30-го августа 1814 р.". Один з цих полків (15-ий гусарський) зберіг свою назву „Український" аж до самої революції. Одначе, на парадах, коли виносилась перед полк полкова хоругв (знам'я), полотнище її ніколи не розгорталось аж до самого кінця, прикриваючи таким чином напис на скобі. А срібні труби полкових оркестр з написами на них про заслуги такого то „Українського Козацького полку" переховувались як мога далі від солдатських очей, ними полкові оркестри ніколи не користувались ніби то „з метою збереження високої царської нагороди полку від псуття".

Незважаючи на те, що українські козацькі полки Росія почала нищити ще в 1763 році, Росія часто після того ще визискувала в своїх корисних інтересах священні для українського народу слова козак, козацтво — синоніми свободи і незалежности. Обіцяючи, і кожний раз обманюючи, українцям привернути відібрані у них волю і незалежність, Катерина ІІ під час війни з Туреччиною в 1787-1791 рр. в такий спосіб своїм маніфестом була зорганізувала з українців дві українських (не „малоросійські") армії, і це була офіційна їх назва. На команданта першої української армії було призначено Румянцева, а другої Потьомкина. Румянцев, знаючи про бажання Потьомника командувати обома цими арміями та його амбіції, рівно ж як і про великі симпатії до нього Катерини ІІ, дипломатично захворів і Потьомкин командував обома Українськими арміями, діставши від Катерини ІІ офіційний титул „великого гетьмана усіх українських козаків". Якщо була нагла потреба і в цім вбачався для Росії зиск, то Росія не боялась уживати нелюбого їй слова Україна в такім розумінні, як його віддавна уживає український народ без будь-яких тлумачень, повидумуваних москалями. Пізніше ця назва усюди, за винятком попередніх маніфестів і державних документів, що переховувались в архівах, ця назва була замінена на „Малоросію". Крім обману українців Катериною ІІ в 1787-1791 рр. їх ще не один раз обманювали і ловили на цей же самий гачок: так поступив цар Александер І в 1812 р., Миколай І в роках 1831 і в 1853, Алексанндер ІІ в 1863 р. Коли проходила небезпека і кінчалась потреба в зформованих українських козацьких полках, їх кожний раз розпорошували геть з України по Кавказу, Волзі, Оренбурзькому краю, вливаючи в місцеві козацькі війська.

А. К.

Школа Українознавства в поклоні Шевченкові

По всіх українських середовищах в Америці робили підготовку до 100-роковин з дня смерти Т. Шевченка. В цій ділянці школа українознавства при парафії св. Покрови, у Філядельфії, розгорнула широку підготовчу роботу при участі завідуючою учбовою частиною школи п. Марії Стратієнко та директора школи о. М. Кудановича, де показали великі результати своєї праці. 18-го березня школа взяла участь в панахиді по Шевченкові. Учні під керівництвом педагогів увійшли в церкву, де після Панахиди вислухали промови о. М. Кудановича, який сказав, що ми багато вже виконали із „Заповіту" нашого Тараса, а ще багато маємо здійснити. Після Панахиди вся школа, батьки і всі присутні на Панахиді, пішли в театральне приміщення, де розпочалася мистецька частина. Першою точкою було відспівання шкільним хором під керівництвом диригента Петра Кириленка „Заповіт" при акомпануванні Нони Радченко. Учениця 5-ої кляси Ліда Головаш повідомила про свято. Учні 8-ої кляси Гаврищук, Орлів і Тамара Федорякова читали реферат про життя і творчість Тараса Шевченка, а інші учні деклямували вірші Шевченка. Надзвичайне враження викликала інсценізація „Причинни". Учень Крамаренко виконав на акордіоні „Думи мої", а брати Білоусови заграли декілька українських пісень. Зібрано на пам'ятник Шевченка $60. Керівники школи заслуговують на пошану від батьків і від філядельфійської громади за працю в школі українознавства.

Петро Бабич

Науковий успіх українця

На нашу радість ростуть молоді ряди наших учених та професіоналістів у всіх ділянках. Ось і тепер зголошуємо ще одного молодого ученого українця Тараса Підвербецького.

Тарас, син Василя і Марії, народився 1927 року в селі Поточиська, повіт Городенка, в Україні. До Канади приїхав 1937 року десятирічним з мамою до батька, що вже був у Канаді в Дервенті, Алберта. Там почав ходити до школи. Того ж року ціла родина переїхали до Содбур, де батьки Тараса вписалися у члени Українського Національного Об'єднання, а Тараса до Рідної Школи. Молодий Тарас вчився в англійській публічній школі у Содбурах і скінчив її з добрим успіхом. В місцевій технічній школі чотири роки був першуном та кожного року діставав грошову нагороду по $50. Скінчивши технічну школу, Тарас вписався до Квін університету у Кінґстоні, Онт. В роках 1944—1946 відбув ще й Вищі Освітні Курси у Вінніпеґу при УНО, де дістав диплом з українських танків і співу. Це й дало йому змогу в Кінґстоні зорганізувати старанням Відділу КУК хор з новоприбулих і давніших громадян та вшанувати святочним концертом Роковини Тараса Шевченка.

Тарас Підвербецький

У Кінґстоні Тарас здобув ступінь Б. А. і переїхав до університету в Атенс, Огайо, де з здобув диплом маґістра. Але цим дипломом Тарас не вдоволився, його мета — здобути докторат в ділянці хемії. Діставши стипендію, він переїхав до Айова Стейтового Коледжу в Айові, в якому викладав хемію початкуючим студентам, а сам працював при Комісії Атомової Енерґії, приготовляючись до докторату. З Айови переїхав Тарас до Ларамієу стейті Вайоминґ, де вписався до університету і пильно працював в ляборaторії. Там теж за рік дістав стипендію в сумі $2,000 на дальші студії. У тому ж часі одружився з Анною, дочкою панства Лоїків з Сен Кетерину. Потім продовжував студії, і 18-го серпня 1961 р. здав з добрим успіхом іспити і дістав докторат філософії з хемії. Тепер він в Адріяні, стейт Мишиґен, де працює як професор в університеті.

Життя і праця доктора Підвербецького, — це один з тих осягів української молоді, на які горда вся наша українська спільнота.

П. Г.

Клівленд в поклоні Олені Телізі

Зорганізовані жіночі товариства Український Золотий Хрест і Окружна Рада СУА зі своїми відділами на терені Клівленду святочно відзначили 20-річчя смерти Олени Теліги дня 11-го лютого 1962 р. в Лінкольн Гай Скул.

Академія - концерт мала поважний, святочний характер. Хвилиною мовчанки для вшанування героїнь з делеґаціями зорганізованої молоді в Пласті, ОДУМ і СУМА з піднесеними прапорами започатковано свято.

Голова Централі Українського Золотогно Хреста д-р Марія Квітковська представила постать Олени Теліги, — її бурхливе життя в більшості на скитальщині, її тугу і любов до України, її революційну працю, перетикаючи зміст поетичними строфами поетки, що як „вірую" визнавали боротьбу з ворогом - окупантом аж до тієї „гарячої смерти", яка з руки окупанта перетяла пульсуючу нитку молодого життя.

В групах виступили оба жіночі хори, перший місцевий ім. Тараса Шевченка під керівництвом професора Ярослава Барнича, виконав дві пісні; „Соловейковий спів на весні" — слова М. Підгірянки — музика І. Недільського, і „Сніжок" — слова М. Підгірянки — музика Я. Барнича. Другий хор, як гість запрошений з Дітройту під керівництвом Кирила Цепенди, відспівав „Рости квіте" — К. Стеценка; „Тече вода" — І. Воробкевича; „Ой сива зозуленка" — З. Лиська і „Аве Марія" — Франца Ґуно — як надданок. — Щира подяка обом хорам і їх диригентом, що не лише підбадьорили душу змістом пісень а слух їх виконанням, але сама поява на сцені наших милих пань піднесла і оживила свято. Жителі з Дітройту відбули ще далеку дорогу серед сніговії. Чи це не об'яв, що живемо, що ростемо мимо вітру і бурі! — Супровід фортепіяновий виконали пані Ірина Заячківська - Гаврилюк і Марія Грушкевич, які стало помагають в суспільній праці, за що всі щиро їм дякуємо.

Прослухали ми прекрасні два „соля" — одно на фортепіяні. Рапсодія Х. Ліста, — молоденька наша піяністка п. Надія Воляник чарує приявних своїм зразковим виконанням і своєю безмежно ніжною, щирою появою. Друге сольо — деклямація пані Ірини Дубас — „Пісня про Олену Телігу" — Олеся Бабія, і „У поході" — Уляни Кравченко. Ми вже не раз чули і насолоджувалися живим словом цієї декляматорки, і цим разом було так само.

Інсценізація „Душа на сторожі" в опрацюванні Володимири Кавка і головної інтерпретаторки з переконанням відтворили п-і Дарія Боднар, Люба Боднар, Дарія Голубець, Марта Гордійчук, Дарія Дубас і Марта Ковч. Лунали гарячі слова, вияви обов'язку, конечність боротьби, віри в перемогу... молоді рецитаторки вчулися в провідну ідею поетки.

Сцена, яка вона чужа, була вміло прибрана. Величався портрет поетки - революціонерки, патронки місцевого Відділу „Українського Золотого Хреста", потапав у квітах і зелені, які так вона любила. Микола Кавка, як декоратор, вірно підійшов до улюблених дрібничок в життю поетки, що в приватнім життю була протилежністю до своїх творів і діянь, — мамиа ніжна, весела в красках і квітах захоплена.

Ім'я Олени Теліги поетки, революціонерки і її геройська смерть з руки жорстокого окупанта зібрали велику громаду на тім святі, а ми з вдоволенням підчеркуємо, що успіх цього свята у великій мірі був залежний від тої єдности і зрозуміння в жіночих зорганізованих товариствах, який, дай Боже, щоб і далі діяв всім нам на вдоволення.

Іванна Скоплякова

Вшанування пам'яті Євгена Чикаленка в Ню Йорку

4-го березня відбувся в залі Українського Народного Дому святочний вечір, яким місцева громада віданачила соті роковини народження Є. Х. Чикаленка. Спонзорами вечора були НТШ, УВАН, Українська студентська громада, Об'єднання абсольвентів УТГАкадемії в Подєбрадах і ОДУМ. Програму підготував діловий комітет під головуванням д-ра М. Галія. Вечір відкрив інж. П. Шох, кол. студент УТГА, і подав у короткому слові сильвету сл. п. Є. Чикаленка на підставі власних спогадів з Подєбрад. Д-р М. Галій у ширшому рефераті окреслив постать Є. Чикаленка, як визначного національного діяча, мецената і будителя української землі, бо своїми „Розмовами про сільське хозяйство" та дев'ятирічним виданням українського щоденника „Рада" він у мільйонах українських душ посіяв зерно національної свідомости і з великою посвятою плекав дорогоцінні парості, з яких виросли кадри творців національної революції і будівничих української держави. Інж. Є. Маланюк у своєму виступі розглянув меценатство як соціяльне явище в історичному аспекті та ролю Є. Чикаленка в українському національному відродженні.

Інж. Шох представив присутнім на вечері сина Є. Чикаленка — проф. Л. Чикаленка та його єдину внуку.

Мистецька частина вечора була скомпонована вдало і пройшла з успіхом. Програма складалася з таких виступів: Струнної оркестри УМІ під диригентурою проф: В. Цісика. Оркестра відіграла „Думи мої" в опр. І. Недільського і „Спомин про рідний край" — муз М. Фоменка; фортепіянове сольо Марії Цісик у супроводі оркестри; сольоспіву І. Черняхівської, проф. УМІ з Філядельфії, яка виконала під акомпаніямент Євгенії Чапельської „Місяцю князю" — муз. М. Лисенка, „Горить моє серце" — Лопатинського, „Розвійтеся вітром листочки" і „Думка" комп. Я. Степового та „Любіть Україну" — М. Фоменка; фортеп. сольо молодої піяністки Н. Зеленської, яка відіграла „Гавот" — В. Косенка і „Клер де Люн" — Дебюсі. Вдячна публіка нагородила всіх виконавців щирими оплесками.

Це вперше в ЗДА українська еміграція вшанувала пам'ять Є. Чикаленка, — постать якого повинна бути для всіх нас зразком невтомної праці для Батьківщини і високої жертвенности, а також зразком справжнього соборника, який однаково щедро давав великі суми грошей на національні потреби в Центральній Україні і в Галичині. Ми сподівалися, що на вечір прийдуть українці всіх таборів і середовищ, щоб спільно вшанувати пам'ять діяча загально - національного виміру. Мусимо з болем ствердити, що так не було. Цей сумний факт збуджує тривожні міркування, якими вважаємо за потрібне поділитися з читачами.

Кожна нація повинна мати свій Пантеон з визначними постатями, щоб з прикладів їхнього життя й діяльности черпати наснагу і на них виховувати наступну ґенерацію. Українська нація опинилася щодо цього в невідрадному стані, бо на Батьківщині немає умов для правдивого національного пантеону покіл там панує брутальний окупант. Але мусимо з огірченням ствердити, що не має такого пантеону й українська еміграція, хоч ніякий сторонній чинник не стоїть цьому на перешкоді. Вина тут виключно наша — наша перманентна партійна ворожнеча і непримиримість, завдяки яким українська еміграційна громада розпалася на кілька ізольованих групових ґет, що живуть відокремленим життям. Кожний табір має свої свята, імпрези і власний пантеон національних постатей, яких рекламує і вшановує. Ми якось уже звикли до цього і не хочемо відчувати ненормальности і небезпеки в такій ситуації, що загрожує внутрішньо національною відчуженістю. На еміграції немає основних складників нації: території, народу і уряду. Для еміграції залишаються, як національно - об'єднуючі чинники, національна культура, традиції і спільна боротьба за інтереси Батьківщини, але і чинники при теперішніх умовах своєї функції сповняти не можуть, бо традиції кожне середовище допасовує до партійних інтересів, національну культуру ми в більшості споживаємо окремо по таборах, також і політично - визвольні акції провадимо розрізнено. Люди йдуть лише на ту доповідь чи академію, яку влаштовують „свої", т. зн., свій табір, як оце сталося з вечером ушанування пам'яті Є. Чикаленка, а це значить, що немає в нас нагоди, щоб зібратися разом, щоб кожний відчув себе членом великої національної родини, відчув приналежність до одного народу — що ми всі одної матері України діти.

Ми не хочемо бачити тих ганебних мурів, якими ми пошматували національну еміґрацію на ворогуючі середовища. Адже ця наїженість і антагонізм не мають жадного сенсу, бо на Батьківщині того вже немає, лише еміґрація фанатично оберігає і роздмухує наші неуґсві, а часом і уявні розходження на радість ворогам.

Ми розуміємо, що процес взаємонаближення й оздоровлення відносин повинен іти поступово, але давно пора його почати.

А. Гудовський

Проф. Полонська: Українська держава не починається від Рюрика

Мюнхен, 23 лютого (вл). — Сьогодні виступила в авдиторії Українського Вільного Університету, відомий історик проф. д-р Наталія Василенко-Полонська з доповіддю про „Початок Київської держави". У півторигодинній доповіді розглянула доповідачка різні теорії про початки української державности, заступаючи при тому погляд, що Рюрик не був першим князем України - Руси і, що перші українські володарі не походили з династії Рюриковичів. Вже за князя Аскольда українська Київська держава була могутньою і висококультурною, провадила з сусідами війни, підкорила собі різні народи і, як відомо, поважилась навіть на похід на Царгород. Проф. Полонська йде ще дальше. Вона заступає думку, що початки української держави треба шукати на схилах Карпат, і що перед Аскольдом в Україні панували могутні володарі наших предків Антів. Одним з пізніших українських володарів був перед Аскольдом князь Кий. Його уважали деякий час леґендарною постаттю, але тепер віднайдено багато вказівок на те, що це був могутній князь великої і сильної держави.

Доповідь проф. Василенко-Полонської відбулася в рамках серії прилюдних викладів, що їх організує в останніх місяцях УВУ, а саме деканати філософічного і правничого факультетів. Досі були виголошені такі доповіді: „Соціяльний і економічний світ у світлі папських енциклік" (виголосив 15 грудня 1961 р. проф. д-р Ю. Студинський), „Стан підсовєтського Шевченкознавства в останніх роках" (12-го січня 1962 — проф. Ю. Бойко), „Творчий процес у Шевченка" (9 лютого 1962 — проф. Павло Зайцев), „Археологічні джерела до вивчення етногенези українського народу" (26 січня 1962 — проф. д-р Петро Курінний).

2-го березня проф. д-р Василь Орелецький говорив на тему „Україна на міжнародній Мировій Конференції 1919 року". Число слухачів на доповідях хитається між 40 і 50 осіб. Є це в основному українські вчені, студенти і журналісти.

БЕРЕЗЕНЬ — МІСЯЦЬ ШЕВЧЕНКА! НАШИМИ ЩЕДРИМИ ПОЖЕРТВАМИ ЗБУДУЙМО У ВАШИНГТОНІ ПАМ'ЯТНИК ДОСТОЙНИЙ ВЕЛИКОГО КОБЗАРЯ, УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ ТА СТОЛИЦІ АМЕРИКИ!

З діяльности УНРади

Засідання Президії Української Національної Ради.

Дня 10-го березня 1962 р. відбулося спільне засідання Президії і Виконавчого Органу УНРади під головуванням голови УНРади Осипа Бойдуника в присутності віце-президента УНР в екзилі Івана Ваграного.

З уваги на те, що між фракціями СЗСУ-СП, Української Селянської Партії і СКТСУ не дійшло до згоди щодо кандидата до Президії УНРади від тих трьох фракцій, Президія УНРади, в порядку постанови IV-ої Сесії УНРади з 1957 р., обрала Івана Матюшенка членом Президії У. Н. Ради від фракції Української Селянської Партії.

На засіданні вислухано інформації голова Виконавчого Органу Миколи Лівицького про працю Виконавчого Органу за час від 28-го січня до 10-го березня 1962 р., включно з його поїздкою до Бонну та плани праці на найближчий час.

Згідно з постановою V-ої Сесії УНРади керівник ресорту фінансів Виконавчого Органу Федір Пігідо предложив проект змін і доповнень бюджету Д. Ц. УНР в екзилі на 1962 рік. По основній дискусії, зміни і доповнення бюджету затверджено.

Поїздка голови УНРади до Англії.

На запрошення Об'єднання Українців у Великій Британії, голова УНРади Осип Бойдуник відбув в днях від 14-го лютого до 7-го березня 1962 р. поїздку до Англії для зустрічі з українським громадянством в Англії. В часі побуту в Англії, голова УНРади побував в Лондоні, Волдгам Кроссі, Нотінгамі, Ковентрі, Рочдейлі і Братфорді і у всіх тих місцевостях виголосив для зібраних українських громадян доповідь на тему „Мобілізація сил".

Збори українського громадянства, згідно з домовленням заінтересованих, організувало Представництво Виконавчого Органу УНРади при співучасті Об'єднання Українців у Великій Британії, Головної Ради Т-ва Сприяння УНРаді, ДОБРУС-у, Союзу Українських Ветеранів, Союзу Українців б. Вояків, Лігії Українських Політв'язнів, Лігії ім. С. Петлюри та Лігії Українських Повстанців.

При нагоді побуту в Англії голова УНРади зустрічався з особистостями англійського світу, та журналістами, яким, на їхні запити, давав відповіді про Україну, український нарід і його визвольні змагання.

Відвідини голови ВО у владик обох Церков.

3-го березня голова ВО У. Н. Ради Микола Лівицький відвідав в Карльсруге митрополита Української Автокефальної Православної Церкви Никанора та перевів з ним довгу розмову. При цій нагоді бачився теж з багатьма українцями, що перебувають у Карльсруге, а серед них з заступником державного контролера п. І. Іножарським.

Дня 9-го березня ц. р. М. Лівицький зложив візиту Апостольському Екзархові для українців - католиків у Німеччині — Єпископові Кир Платонові, відбуваючи з ним розмову про актуальні питання загальноукраїнського національного значення та про справи церковні.

Від Владики - Митрополита Максима Германюка з Вінніпегу голова ВО одержав листа за датою 24-го січня ц. р. з привітом і благословенням та широко відповів на нього.

Листи до прем'єра Діфенбейкера, Стівенсона та до французьких політичних діячів Моріса Шумана і Франсуа Понсе.

Голова Виконавчого Органу УНРади Микола Лівицький вислав обширні листи до канадійського прем'єр-міністра Джана Діфенбейкера та до представника ЗДА при Об'єднаних Націях Адлея Стівенсона. В цих листах, в зв'язку з нинішньою міжнародною ситуацією, подаються дані про стан на окупованих Москвою українських землях та з'ясовуються українські погляди щодо біжучих політичних подій у світі.

В листі до депутата французького парламенту і голови парламентарної комісії зовнішніх справ Моріса Шумана, голова ВО висловлює міркування щодо завдань і діяльности новозаснованої „Ліги для самовизначення народів", яку очолює п. Моріс Шуман. В листі висловлюється певність, що Ліга буде присвячувати належну увагу справам поневоленого Москвою українського народу, який прагне відновити свою незалежну і суверенну державу.

В листі до п. Франсуа-Понсе, голова ВО висловлює подяку за його статтю у французькій газеті „Ле Фігаро" в якій (статті) присвячено головну увагу Україні і її боротьбі за свободу і незалежність.

(За Українським Інформаційним Бюром).

Філядельфія Шевченкові

Цьогорічні святкування Шевченківських роковин включаються, як всюди, у всіх громадах у вільному світі в серію імпозантного відзначення сторіччя від смерти нашого Поета. Не лише велике досягнення української еміграції у формі утривалення пам'яті Шевченка монументом: здійсненим уже у столиці канадійської Манітоби і запланованим у столиці ЗДА, але й популяризація живого слова Тараса Шевченка, яке зробило безсмертними його поезії.

Подих великого Шевченкового духа приніс перший святочний вечір, яким відзначила українська Філядельфія цьогорічні Шевченкові роковини. Йосип Гірняк і Олімпія Добровольська виступили заходом Літературного Клюбу у Філядельфії в гарній залі Етікал Сосаєті в суботу, 24-го лютого із спеціяльною програмою Шевченкового слова в літературному оформленні Юлія Дивнича. Програма мала назву: Поет свободи, любови і краси, та ввесь наголос був покладений на свободу, що й підкреслювало винятковість силу Шевченкової поезії, яка в загальному сприйманні переросла рами поезії в літературному значенні і стала українською біблією.

Йосиф Гірняк започаткував програму рецитацією „Кавказу". Вся увага артиста на самому слові Поета, може, із применшенням драматичного ефекту, в цьому творі, де сарказм переплітений із глибоким ліризмом, де з'їдлива сатира чергується із сильними почуттями. Ліричну картину „Якби зустрілися ми знову" в мистецькому виконанні Олімпії Добровольської принесла віддруження леготом ліричної Шевченкової ніжности почування. І знов Йосип Гірняк читає поему - маніфест Шевченка „Сон", і знов зворушив авдиторію до глибини. Гірняк читає ще поему „Ржавець" і „Чи не покинуть нам, небого" — зворушливу інтимну розмову, в якій так сильно звучить такі прикмети Шевченкові, щиросердність, людяність і понадчасова філософічна споглядальність. Ці цінності твору прозвучали сильно у виконанні майстра. Повну драматичного сил „Відьму" читали обоє артисти. Тут Олімпія Добровольська мала більше участи. Артистка в простій опановані формі передала ввесь драматизм трагічної долі героїні, яке з її уст виходить різьблене і витончене, — справжній викінчений мистецький твір. Обоє наші заслужені артисти здобули найбільший успіх, який може досягти артист: вони передали авдиторії Шевченка таким, яким він був і є. Недаром захоплена публіка визвала, що на цьому вечорі пізнала Шевченка, якого давніше не зовсім знала.

Точно в дні Шевченкових роковин, 10-го березня, Філядельфійський хор „Кобзар" вшанував Шевченка величавим концертом. Концерт був запланований як закінчення Ювілейного Шевченківського Року і хор відбув одноричну підготову. Диригент і керівник хору композитор Антін Рудницький не лише оформив мистецьку програму та ще й сам скомпонував до сторіччя народин Шевченка новий великий твір до „Послання".

Концерт відбувся у великій концертовій залі „Тавн Гол". Могутньо прозвучав Стеценків „Заповіт" у виконанні вісімдесятки співаків мішаного хору „Кобзар". Промову виголосив голова Відділу УККА у Філядельфії, д-р В. Галан. В першій частині програми „Кобзар" під диригентурою д-ра Рудницького і при фортепіяновому акомпаніяменті Роксоляни Гарасимович проспівав „Хустину" Левка Ревуцького, „Закувала зазуленька" — Федора Недемека і мініятюру Юлія Мейтуса. Все це нові твори на нашій концертовій сцені. Хор звучав імпозантно. Вирізнялись солісти Евгенія Василенко й Омелян Татучак. Мініятюра Мейтуса завдяки своїй мелодійності може стати популярною і поза українським середовищем.

Як соліст виступив молодий талановитий піяніст Роман Рудницький, який з великою технічною віртуозністю виконав „Сюїту" Бориса Латушинського і „Гуцульський танок" Антона Рудницького. Піяніст Роман Рудницький — це нова сходяча зірка, його техніка „непорочної чистоти", як висловилась фахова критика (д-р З. Лисько). Публіка нагородила піяніста щирими оплесками.

Другу частину концерту виповнив новий твір Антона Рудницького для хору й оркестри, написаний до слів Шевченкового „Послання". Цей монументальний твір виконував хор „Кобзар" при акомпаніяменті двох фортепіянів і челлю. Вже у фортепіяновій композиції „модерніст" Рудницький виказав захоплення народною музикою. „Гуцульський танок" рясно вражає народними мотивами, що їх композитор по мистецьки використав для свого фортепіянового твору. В „Посланії" композитор Рудницький ще сильніший цим національним мистецтвом. Українські композитори дуже часто використовували та й ще використовують поезію Шевченка для музичних композицій. У час натиску большевицького режиму на всіх мистців українські композитори втікали свідомо в українську класику, бо там лише могли затримати національний характер своєї творчости. Та все ж і тут наші підсовєтські музики, як ствердив д-р Василь Витвицький, були зв'язані нормами ідеологічного (наголос на соціяльних мотивах і приглушення національних мотивів та прославлювання Росії) й естетичного характеру (обов'язковий стиль—соцреалізм, цебто наслідування російських класиків). Рудницький, вільний від цих настанов, дав твір великої національної сили, та все ж таки є з новим твором в модерному трактуванні і звучанні.

Цю новість і небуденність цього нового твору Рудницького відчули найкраще виконавці — солісти і хор „Кобзар", що під вправною рукою композитора виконали його з повним вкладом своїх мистецьких можливостей, але і з серцем. Колишній соліст Львівської опери, баритон Лев Рейнарович звучав могутньо. Партнеркою на висоті була солістка Марія Мурована. При фортепіянах були Роксоляна Гарасимович і Роман Рудницький. Попис партії на челю виконував це один талановитий музика сім'ї Рудницьких, молоденький Дорян Рудницький, з віртуозною точністю й емоційною безпосередністю.

Публіка сприйняла новий твір Антона Рудницького з неукриваним ентузіязмом. Теж хор привітав свого диригента - композитора з творчим успіхом, вручивши йому під загальні оплески чудову китицю квітів.

Філядельфійські українці не лише відзначили Шевченкові роковини; ми всі пережили наново велике Кобзареве слово у шляхетній високомистецькій передачі.

Т.

Політичні віча в Ню Йорку і Нюарку

В неділю 25 березня ц. р. відбулося в Нюарку протестаційне віче в залі Української Централи. На внесок сотн. Ю. Кононова, голови І Відділу ООЧСУ, обрано президію віча в складі: голова — проф. д-р М. Чировський, члени: д-р Гайдучок, п. Потапенко, д-р Ярош, п. Семенишин і п. Почтар та п. Т. Каськів.

Доповідь на тему „Імперська лихоманка" виголосив проф. Іван Вовчук, редактор тижневика „Українське Народне Слово". Доповідач докладно проаналізував теперішню ситуацію в московській імперії і рядом прикладів з совєтської преси виказав всю забріханість большевицької політичної та економічної екстравагантности для отуманювання світової опінії, включно й американську. Московсько - імперський пропаганді вдалося отуманити також і деякі провідні чинники ЗДА, зокрема державного секретаря Діна Раска, який у своєму листі до сенатора Сміта відібрав Україні право на самовизначення, а перед сенатською комісією не погоджувався на створення постійної комісії для поневолених Москвою народів.

Під гучні оплески присутніх на залю ввійшов посадник Нюарку п. Лео Кармін і передав голові президії, проф. М. Чировському свого листа до сен. Сміта, голови юридичної комісії, що веде досліди для створення постійної сенатської Комісії для поневолених Москвою народів. В цьому листі п. Кармін в імені 800.000 мешканців Нюарку підтримує резолюцію про створення постійної сенатської Комісії для поневолених Москвою народів. Посадник п. Кармін у короткому слові привітав присутніх на вічі і запевнив їх, що як досі, так і в будучині, буде робити все, щоб допомогти українському народові в його боротьбі за визволення. Посадник Лео Кармін від довгих років випробуваний приятель поневолених народів, і його проклямації про встановлення Українського Дня в місті Нюарку з цього доказом.

По речевій дискусії голова президії віча відчитав резолюції, які по деяких уточненнях прийнято піднесенням рук — одноголосно. На залі було приявних понад 300 осіб.

В резолюціях підкреслено історичну боротьбу українського народу проти Москви за свою незалежність, українську тисячолітню культуру, гноблену імперським колоніялізмом.

В резолюціях присутні вимагають від Президента ЗДА зміни політики Державного Департаменту супроти України та всіх Москвою поневолених народів і підтримки резолюцій в справі створення постійної сенатської Комісії для справ поневолених Москвою народів.

Ці резолюції, вислано всім визначним політичним діячам ЗДА.

Віче закінчено відспіванням „Не пора".

П. В.

Напередодні, в суботу 24 березня ц. р., заходами Організації Визвольного Фронту, відбулося Політичне Віче в Ню Йорку, у великій залі Українського Народного Дому. Вічем проводив п. Качалуба.

З доповіддю про чергову кризу сільського господарства СССР, про внутрішню й зовнішню політику червоної Москви — про „лихоманку", що трясе совєтською імперією, виступив проф. Іван Вовчук з Піттсбургу. Вияснивши причини кризи, з якої совєтське рільництво фактично не виходить від часу колективізації, проф. Вовчук розповів про новий експеримент Хрущова — скасування т. зв. травопільної системи, яку від 1924 року запроваджував був Сталін. Цим експериментом новий диктатор хоче рятувати в самій своїй основі антинародну, припречену на загибіль колгоспно - радгоспну систему. Ілюструючи свою доповідь численними прикладами з совєтської літератури і преси, доповідач змалював образ похмурої підсовєтської дійсности, в якій соціяльно і національно гноблений український народ займає щораз виразнішу опозиційну поставу супроти колоніяльного московсько -большевицького режиму.

Після дискусії голова президії віча відчитав резолюції, які прийняті на залі понад 250 осіб одноголосно схвалили.

Віче закінчено співом „Не пора".

О. Н.

Купуйте в підприємствах, що оголошуються в „Свободі"

Загальні Збори „Української Громади" при 23-ій і Бравн вул. у Філядельфії

Річні Загальні Збори „Української Громади" при 23-ій і Бравн вул. відбулися в неділю 4 і 11 лютого 1962 року.

Нарадами керувала Президія зборів в складі: Роман Савчак — предсідник, та Еміль Кульчицький секретар. По звітах Управи, Контрольної Комісії і директорів відбулася речева дискусія, в якій висказано признання уступаючій Управі за ощадне ведення господарки.

Під час першого дня нарад відбувся гостинний виступ струнної оркестри юного СУМА під керівництвом Петра Пруса, та виступ танцювальної групи юного СУМА під керівництвом студентки з Товариства Української Молоді ім. М. Міхновського Ірени Мельник.

Управу на 1962 рік вибрано в такому складі: Василь Тиханич — предсідник, Роман Дяків — заступник, Еміль Кульчицький — рекордовий секретар, Осип Бакай — фінансовий секретар, Микола Пришляк — касир.

Контрольна Комісія: Теофіль Кульчицький, Роман Савчак і Олександер Зелінський.

Директори: Мирослав Івасів, Богдан Казанівський, Богдан Кульчицький, Михайло Куриляк, Дмитро Матківський, д-р Іван Скальчук і Юлія Захарків.

Після вибору керівних органів „Української Громади" відбулася перекуска, де ще довго обговорювано актуальну справу сплачення моргеджу в найближчих роках, щоб у 50-літя Громади, яке буде за 5 років, Українська Громада була без довгів.

Б. К.

$535 на пам'ятник Шевченкові з 292-го Відділу УНСоюзу в Дітройті

В цих днях до Головної Канцелярії УНСоюзу надійшов чек в імпозантній сумі дол. 535, призначений на кошти будови пам'ятника у Вашінгтоні. Цей чек прислав довголітній предсідник 292 Відділу УНСоюзу в Дітройті Петро Кізел, як вислід збірки, яку він перевів в межах одного, розміром невеликого, Відділу УНСоюзу.

На цю суму зложилися пожертва самого Відділу в сумі дол. 200 та пожертви 34 членів Відділу, з яких 5 склали па дол. 25, один дол. 15, 12 по дол. 10, 14 по дол. 5 і 2 менші суми. 5 жертводавців, які склали по дол. 25, а саме: Петро Кізел, Семен Чистух, Василь Єднак, Михайло Никідза і Михайло Дворянин, заслужили собі на почесну грамоту з автопортретом Тараса Шевченка, який одержують всі, що склали дол. 25 або більше на пам'ятник.

Жертводавці будуть проголошені окремо. Ця згадка призначена не для проголошення прізвищ поодиноких жертводавців, але щоб дати приклад, як одна низова національна організація може і повинна виконувати свої національні обов'язки.

Варто додати, що в книгах цього заслуженого і прикладного Відділу записано, що з його каси і від його членів вислано досі до ЗУДАК дол. 1,650, до УКК дол. 900, щоб згадати тільки про найголовніші наші установи. Скільки свідомости членів цього Відділу та наполегливости проводу, який зібрав ці пожертви, треба було вкласти, щоб здобути ці великі успіхи! І тільки подумати, які величезні досягнення ми могли б здобути в своїй громадській роботі, якщо було б більше таких товариств, як це. Сподіваємося, що цей приклад дому стане не тільки з успіхом в короткому часі закінчити збірку на пам'ятник Шевченкові у Вашингтоні, але також здійснити і інші громадські плани, які залежні від щедрих пожертв нашого громадянства.

А. В.

†

З глибоким сумом повідомляємо, що в понеділок, 19-го березня 1962 року в "All Soul's Hospital, Morristown, New Jersey, відійшов від нас на Вічність, наш Найдорожчий

БАТЬКО і ДІДУНЬО

бл. п. Дмитро БЕЛНІВ

проживши 72 роки.

Покійний народився в селі Черче, пов. Рогатин. Довший час проживав в Перт Амбою, Н. Дж., а последніх 9 років жив з дочкою в Гановер, Н. Дж.

Похорон відбувся в середу, 21-го березня 1962 року, з похоронного заведення "Braviak Funeral Home", Whippany, N. J. в похвано на цвинтарі "Restland Memorial Park в Гановері, Н. Дж.

В глибокому смутку:

МАРІЯ ВИТВИЦЬКА — дочка

ІВАН БЕЛНІВ — син

СТЕПАН ВИТВИЦЬКИЙ — зять

ЯРОСЛАВ, РОМАН, ДІЯНА, ВІРА — внуки

В ПЕРШІ РОКОВИНИ СМЕРТИ

мого Найдорожчого Брата

бл. п. Василя СОЛЯРА

в СУБОТУ, 31-го БЕРЕЗНЯ 1962 р.

в год. 9:00 ранку

в церкві ПРЕСВЯТОЇ ТРОЙЦІ, в САГИНАВ, Миш.

будуть відправлені

ПОМИНАЛЬНА СЛУЖБА БОЖА І ПАРАСТАС

До участи в Службі Божій запрошую Знайомих і Приятелів

СТЕФАНІЯ ЛИСАКОВСЬКА — сестра

ПОВІДОМЛЕННЯ

ЗВИЧАЙНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ УДІЛОВЦІВ

УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ в НЮ ЙОРКУ

— відбудуться —

в неділю, дня 8-го квітня 1962 р.

в год. 2:00 по полудні

у великій залі УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ,

із слідуючою програмою:

1. Звіт Дирекції;
2. Вибір 14 членів Ради Директорів;
3. Біжучі справи.

З причини зміни адреси, багатьом уділовцям пошта не може доручити запрошень на Збори. Закликається всіх уділовців взяти участь у Загальних Зборах, а хто не отримав запрошення, на Зборах дістане фінансовий звіт і „проксі балот, як картку до голосування."

За Дирекцію Українського Народного Дому:

Йосиф ГІРНЯК, секретар Юрій ВОЛИНЕЦЬ, голова

Вісті з Каліфорнії

Річні збори УКО Лос Анджелесу

11 березня відбулися загальні річні збори Українського Культурного Осередку м. Лос Анджелесу, на яких вислухано звіту попередньої Управи за перший рік урядування в недавно закупленому й перебудованому Народному Домі в околицях Голливуду.

На 171 зарестрованого члена Осередку лише 52 особи повністю сплатили членські вкладки за минулий рік, але фінансові зобов'язання Народного Дому по відношенню до тих, у кого позичено гроші на перебудову дому, виконуються вчасно і регулярно, в тому числі і зобов'язання УН-Союзові, який свого часу позичив $30 тис. на ту ціль. З різних імпрез та винаймування залі для чужинців отримано вминулому році $19 тис. загального приходу. Вартість будинку і майна оцінюється сьогодні на суму в понад $80 тисяч, тому борг в загальній сумі на $31.000 організаціям і приватним особам не є завеликий для громади Лос Анджелесу.

Також культурно - освітня ділянка праці за минулий рік, про що систематично повідомлялося в пресі, була жвавіша, ніж тоді, коли не було власного Дому. Збори підкреслили необхідність ще більше ту ділянку пожвавити, бо не використано всіх можливостей, які існують з набуттям власного дому.

На черговий рік переобрано Управу в тому самому складі: голова — мгр. О. Веселий, заст. гол. — інж. В. Сіх, 2-ий заст. гол. — Т. Стельмах, рек. секр. — Ю. Федик, культ. осв. реф. — проф. В. Гасвський, фін. реф. — А. Мудь, скарбник — О. Жук, господар — О. Гац і один вільний член.

Українська виставка в бібліотеці

Заходами Союзу Українок (головою відділу в Лос Анджелесі є пані Ольга Лукач) влаштовано виставку українських експонатів в найбільшій публичній бібліотеці Півд. Каліфорнії. Виставка складається з вишивок, кераміки, різьби, писанок та деяких книжок. Особливо писанками захоплюються американці, що відвідують виставку в чужинецькому відділі бібліотеки.

Свято спалення „морґеджу"

В зв'язку зі сплатою останньої рати за церковний маєток парафією св. Андрія Первозванного в Лос Анджелесі влаштовано свято спалення „морґеджу" з мистецькими точками після обіду.

При переповненій парафіяльній залі виступив Олесь Панченко, відіграши кілька речей на різних струнних інструментах. Кость Савченко, талановитий майстер танку і співу, виконав „Туман долиною", „Гуде вітер", „Верховино моя", викликавши рясні оплески. Тут варто підкреслити, що цей молодий і популярний артист, не зважаючи на переобтяження участю в різних телевізійних і кінових виступах, завжди нам сою готовість в кожний час брати участь в пожвавленні мистецької діяльности при Українському Народному Домі в Лос Анджелесі.

З білоруською пісенею „Васильочки" та рядом українських і білоруських жартівливих пісень виступила пані Марія Мелентева, відома білоруська співачка і довголітня приятелька українців у Каліфорнії. Своїм милим голосом, виконуючи „Рідна мати моя" (Рушничок), артистка змусила майже всю присутню публіку плакати. Супровід на піяно — проф. О. Мелентів. Свято закінчилось спаленням „морґеджу" при врочистій хвилині мовчанки всієї громади.

Іван Овечко

Коротні Вістки

● **Китайські комуністи** запропонували Індії, щоб переговорювати про новий індійсько-китайський договір в справі Тибету незалежно від спірної справи китайсько - індійського договору. Індійський прем'єр Неру, повідомляючи парлямент про ту комуно - китайську пропозицію, заявив, що Індія в-же ці дві справи.

● **Американський** перебіжчик, Роберт Вебстер, який, працюючи в американському павільйоні у Москві в 1959 році так захопився большевиками, що відмовився від американського громадянства та залишився в Совєтах, тепер зголосив бажання вернутися до ЗДА. Совєти видали йому закордонний пашпорт і дали дозвіл на виїзд і він просив американський консулят дати йому візу. В міжчасі його дружина в Клівленді розвелася з ним. Не є виключене, що його „зміновіховство" прийшло внаслідку знайомства з якоюсь московкою.

● **Адміністрація харчів** і ліків повідомляє, що немає таких шампунів, які спричиняли б ріст волосся тим, що мають лисі голови. Агенти сконфіскували 750,000 вітамінових пігулок, які мали спричиняти ріст волосся на лисих головах.

● **Московська** „Сельская Жізнь" виявляє, що совєтські рибалки на Каспійському морі є наражені на напасті зборі „піратів", себто тих рибалок, які не визнають державної контролі над риболовством та працюють на власну руку.

● **На Кипрі** вибухли бомби під двома мусульманськими мошеями. Кипрські турки оскаржують в цих актах грецьких екстремістів. Грецько - кипрський президент, митрополит Макаріос гостро засудив той акт саботажу.

● **Новим** Іранським амбасадором у Вашингтоні стане колишній міністер закордонних справ Ірану, Хуссейн Нахаї. Амбасадор А. Захеді, який впродовж трьох років був у Вашингтоні, вернувся до Ірану.

● **Західньо** - німецький президент Гайнріх Любке прибув з офіційними відвідинами до Австрії. Це така перша візита від кінця останньої війни. Австрійський уряд хоче переконати свого німецького гостя, щоб він узявся за посередництво до членських країн західнього Спільного Ринку, які не хочуть прийняти туди Австрії, як невтральної країни, без політичних зобов'язань. Австрійські господарники журяться, що будучи поза тим західнім господарським блоком — Австрія економічно занепаде, а до невтральности вона зобов'язана міжнародним договором.

Науковець домагається контролі додатків до харчів

Вашінґтон. — Голова інституту наукового харчування при Колумбійському університеті д-р Віллям Г. Себрелл, промовляючи на зборах Хемічного товариства, домагався, щоб відбувалася „об'єктивна наукова контроля" тих всіх додатків, які є в харчах і в напоях. До харчів додається різні хемічні додатки, щоб краще зберігати їх довший час, щоб харчі мали привабливіший кольор і запах. Вживається цих хемікалій до всіх майже харчів, які зберігається в слоїках, сталевих пушках, паперових контейнерах і т. п. Д-р Себрелл домагається наукової контролі всіх тих хемічних додатків і одночасно остерігає, що і в сирих харчах деколи знаходять різні отрути, і науковці не знають, звідки вони там беруться.

У палатній підкомісії твердять, що курення спричиняє різні недуги

Вашинґтон. — Лікарі Краєвого Інституту Здоров'я зізнавали в Палатній підкомісії видатків про те, що куреня тютюну спричиняє різні недуги, в першу чергу недугу пістряка легенів та коронарні недуги серця. Ці зізнання лікарів відбулися ще в лютому ц. р., але аж тепер про них повідомлено громадянство про зміст цих зізнань, що відбулися за закритими дверми. Ці зізнання відбулися на кілька тижнів скорше від заяви представників Королівського Лікарського Коледжу в Англії про те, що курення цигарок є причиною пістряка легенів та інших недуг. Це повідомлення англійських лікарів спричинило те, що на біржі в Ню Йорку значно впали акції тютюнових фабрик. Інші дослідники ствердили, що курення має вплив і на збільшене число тих, які недужують на серце, головним чином на недугу коронарної артерії. Представники тютюнових фабрик заперечують це, а уряд не спішиться вирішувати цю справу, бо тютюновий промисел дає більйонові податкові прибутки.

Звичайні Збори 455-го Відділу УНСоюзу ім. Лесі Українки в Ню Йорку

22-го лютого в залі Українського Народного Дому в Ню Йорку відбулися Звичайні Збори 455-го Відділу УНС ім. Лесі Українки, на яких перевибрано Управу Відділу, як також вибрано делегата на 25 Конвенцію УНС, яка відбудеться в травні ц. р. Головою та делегатом є п-ні Стефанія Галичин.

Товариство ім. Лесі Українки було створене 1937 р. в Ню Йорку. Метою його було ведення жіночої громадської праці. З часом воно включилося в систему УНС, як окремий Відділ, в якім переважало жіноцтво. Тепер 455-ий Відділ начисляє 97 членів старших і 33 дітей.

Під час дискусії д-р О. Соколишин, йдучи за бажанням членства мати знову Відділ жіночий, піддав думку створення нового Відділу УНС ім. Дмитра Галичина, якого навіть таким способом вшанується найкраще за його українські та союзові заслуги. Пропозицію прийнято з вдоволенням і обрано ініціятивну групу в складі: п. Степаній Галичин, п. Дарії Витвицької, мгра Володимира Залуського, мг-ра Петра Гоя та внескодавця.

На кінець новообрана голова Відділу пані Стефанія Галичин закрила збори та з нагоди її уродин, які саме припали на цей день, 22-го лютого уладила прийняття, на якім вручено їй квіти. Зборами проводила пані Ольга Лісе, секретарювала п. Дарія Витвицька.

О. С.

Вісті з Альбертського університету

Десять стипендій

Слов'янський відділ Альбертського університету, що його очолює проф. О. Старчук, цього року видасть близько десяти стодолярових стипендій студентам, які навчаються української мови і літератури. На стипендії склалися Канадійський леґіон, відділ Норвуд — 5, Жіноче товариство при православній катедрі св. Івана — 1, Ліга українських католицьких жінок — 1, Український Народний Союз — 1. Можна сподіватися, що відомий меценат п. П. Зварич із Веґревіль цього року також призначить пару стипендій. На трьох денних курсах (два мовних і один літературний) тепер є 27 студентів.

Літній курс української мови

Як і торік, цього літа відбудеться початковий курс української мови для вчителів та інших зацікавлених. Згідно з новими правилами, студенти, що братимуть курс української мови, можуть одночасно відвідувати більший інший курс. За обидва курси студенти отримають повні кредити. На курсі української мови буде щодня дві години лекційного матеріялу і одна година праці в мовній лябораторії, де кожен матиме змогу навчитися правильної української вимови. Курс, що його вестиме проф. Яр Славутич, почнеться 3 липня і триватиме до 16 серпня. Вписуватися треба негайно.

Три вечірні курси української літератури

У серії викладів з української літератури протягом двох минулих років відбулося три курси української літератури, а саме про Т. Шевченка — 24 вечори, І. Франка — 12 вечорів, Л. Українку — 12 вечорів. На наступну осінь заплановано курс про М. Коцюбинського та О. Кобилянську — разом 24 вечори. Викладачи проводить проф. Яр Славутич.

Вечірній кредитований курс української мови

Вчителі та інші зацікавлені особи не можуть брати курсу укр. мови вдень і тому слов'янський відділ Альбертського університету запроваджує у вересні 1962-го р. вечірній кредитований курс української мови 100, у якому, крім лекцій, передбачено також працю в мовній лябораторії. Курс, що його вестиме проф. Яр Славутич, відбуватиметься двічі на тиждень від 6 год. 30 хв. до 9 год. вечора. Вписатися можна вже тепер. Студенти мають до розпорядження Українську Бібліотеку ім. Романа Гонсета для доповнення студій.

Зі спорту

ФУТБОЛЬНІ ЗМАГАННЯ УКРАЇНСЬКИХ КЛЮБІВ В НАСТУПНУ НЕДІЛЮ

УСК Ню Йорк — Гакоаг, мистецькі футбольні змагання Інтер Ліги, відбудуться в неділю, 1-го квітня 1962, о год. 1.30 по полудні на грищі Айнтрахт Овал в Асторії, Н. Й. Дружина УСК-у, яка тепер здобуває гарні перемоги, буде мати в жидівській одинадцятці твердого і завзятого противника.

„Тризуб", Філядельфія — Гунгарія, Ню Йорк, мистецькі змагання Інтер Ліги, відбудуться в неділю, 1-го квітня 1962, о год. 3.15 по полудні на тому самому грищі Айнтрахт Овал в Асторії, як друга зустріч подвійних змагань. В цій грі стануть проти себе чемпіони двох футбольних Ліг, Американської та Нім. Американської, які будуть боротися за примат серед клюбів Інтер Ліги.

І МИСТЕЦЬ Н. А. Ф. СОЮЗУ СТАЄ ЖЕРТВОЮ УСК-У НЮ ЙОРК

УСК Ню Йорк — Гунгарія Ф. К. 3:1 (0:1)

УСК: Р. Патерсон — С. Карті, Ч. Гарвін — Г. Бредлі, Дж. Керні, И. Цап (З. Снилик) — В. Чижович, В. Лі, Т. Пурдон, Дж. Росс, Т. Мулвой.

Ворота: 41 хв. 0:1 Мате, 64 хв. 1:1 В. Чижович, 74 хв. 2:1 Лі, 87 хв. 3:1 Бредлі.

Суддя: Маґер. Глядачів 1,500.

Ню Йорк, неділя 18-го березня 1962. — Український Спортовий Майдан в Коледж Пойнті.

На початку сезону 1961/62 УСК сензаційно переміг на власному грищі УСО „Тризуб" Філядельфія, мистця Американської Ліги. а цієї неділі такої долі зазнав мистець Німецько - Американського Союзу. Обидві перемоги були вирішні й безсумнівні. Цього року Гунгарія, скріплена бувшими змагунами „Тризуба" Вірбою і Горватом не тільки є в дорозі до ще одного мистецтва НАФС, але також має добрі вигляди на дальші успіхи в боротьбі за чемпіонат країни. Це вже робить перемогу УСК-у настільки більшою із футбольного та престижевого боку.

В першій половині Гунгарія грала з вітром і мала більше з гри і в цьому періоді блистіла так вже відома „дружинова машина" мадярів, очолювана бувшим репрезентантом Австрії — Віллі Гуфертсом. Але впарі із близком мадярів блистіла і оборонна лінія УСК-у. Щойно при кінці першої половини Гунгарія здобула провадження, при чому воротар УСК-у не зумів поборити вітру в першу чергу.

Перших 15 хвилин другої половини був УСК в нервовому напруженні, щоб здобути вирівнання, у висліді чого було багато фальшивих потягнень змагунів УСК-у. Але з кожною дальшою хвилиною ця нервовість зникала, спеціяльно після вирівнання В. Чижовичем. Від тієї хвилини, всі шанси належали УСК-ові.

Роман Лисняк

ВОЛОДИМИР ЧИЖОВИЧ НАЗДОГАНЯЄ ГУБЕРТСА В ЗМАГУ ЗА ЗВАННЯ „КОРОЛЯ СТРІЛЬЦІВ"

Айнтракт СК — УСК Ню Йорк 0:5 (0:0)

УСК: Р. Патерсон — И. Цап, Ч. Гарвін — Г. Бредлі, Дж. Керні, З. Снилик (Є. Чижович) — В. Чижович, В. Лі, Т. Пурдон, Дж. Росс, Т. Мулвой.

Ворота: 35 хв. 0:1 самовбивчий штопера Гехта, 75 хв. 0:2 Лі, 78 хв. 0:3 і 80 хв. 0:4 В. Чижович, 84 хв. 0:5 Пурдон.

Суддя: Жіро. Глядачів: 500.

Ню Йорк, субота 24-го березня 1962 — Айнтрахт Овал.

Ці змагання були повторенням змагань із 10-грудня м. р., що їх 10 хвилин до кінця — з провадженням УСК-у 1:0 — мусів перервати суддя з причини густої мряки.

В першій половині УСК-ові перешкоджав вітер в плечі, а рівночасно оборона Айнтрахту боронилася по львиному. Щойно кінець другої половини дав змогу УСК-ові виявити свою перевагу в полі здобуттям чотирьох воріт. Двоє з них стрілив В. Чижович, що піднесло його продукцію сезону до 17 стрілених голів. Австрійський інтернаціонал Губерте має 18. Тед Пурдон займає третє місце із 13-ма воротами.

УСК „Б" прямує до свого першого мистецтва.

Перемога 3:0 над Йонкерс „Б", „слаґери" УСК-у, що цього року святкуватимуть шестиліття свого існування закріплюють перше місце „Б Дивізії" сеньйорів Н. А. Ф. С. На 15 гор вони виграли 14 і програли раз, здобуваючи відношення точок 28:2 і феноменальне відношення воріт 71:7. Оскар Гошко провадить всі дружини УСК-у, здобувши понад 30 голів.

УСК юньйори в нюйоркському фіналі.

Юньйори УСК-у перемогли ДСК Бруклин 4:1 і тим самим заквалифікувалися до фіналу Ню Йорку в змагу за чашу Америки.

Інші вислиди: УСК новаки — БВ Готше новаки 0:2, Чех учні — УСК учні 0:6.

Роман Лисняк

Посмертна згадка

ПЕТРО СЬВІТНІЦКІ — довголітній член Б-ва св. Івана Хрестителя, Відд. 270 УНСоюза в Джерзі Сіті, Н. Дж. Упокоївся в Бозі дня 27-го березня 1962 р. на 72-му році життя. Покійний народився 1890 року в селі Гребенів, пов. Рава Руська, Західна Україна. Полишив у смутку сина Петра, доньку Анну, невістку та зятя і 7 внуків. Похорони відбудуться в п'ятницю, 30-го березня з похоронного заведення І. Ковальчика та до укр. кат. церкви св. ап. Петра і Павла в Джерзі Сіті, відтак на цвинтар Голі Крос, Арлінґтон, Н. Дж. — Вічна Йому Пам'ять!

М. Баран, секр.

ТАРЗАН, ч. 4814. Ворожі по стаді.

Зробилося темно. Байдужість Джюн зіпсувала перемогу під час ловів, і чоловіки мовчки працювали.

Поведінка цієї жінки була направду дивна, думав Тарзан. Що могло б бути дійсною причиною цього??

В цій хвилині група ворожих постатей зібралася за табором...